

WPan
Czerwiński Jan Inż.
Biała Podlaska, Zamek.

Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem.

WIADOMOŚCI

ZWIĄZKU

POLSKICH ZRZESZEŃ TECHNICZNYCH

ROK III

WARSZAWA, MARZEC 1927 R.

Nr. 3.

STOWARZYSZENIA TECHNICZNE ZRZESZONE:

Stowarzyszenie Techników Polskich w Warszawie.

Polskie Towarzystwo Politechniczne we Lwowie.

Związek Polsk. Inżyn. Kolejow. Krakowskie Tow. Techniczne.

Stow. Elektrotechn. Polskich.

Polskie Stow. Inż. i Techn. województwa Śląskiego.

Stow. Techników w Sosnowcu.

Stow. Techników Polskich w Wilnie.

Stowarzyszenie Inżynierów i Architektów w Poznaniu.

Stow. Techników w Poznaniu.

Stowarzyszenie Techników województwa Lubelskiego.

Stowarzyszenie Inżynierów i Techników ziemi Radomskiej.

Wołyńskie Stowarzyszen. Techników w Łucku.

Sekcja Techniczna Towarzystwa Wiedzy Wojskowej.

Stowarzyszenie Techników Polskich w Bydgoszczy.

Związek Techników Polskich w Częstochowie.

Stow. Techników Pomorskich w Toruniu.

Kujawskie Stowarzyszenie Techników we Włocławku.

Koło Techników w Ostrowcu.

Koło Techn w Starachowicach.

Stow. Techników w Grudziądzu.

Stowarzyszenie Techników województwa Kieleckiego.

TREŚĆ:

Przemysł metalowy w Polsce <i>Inż. M. Chorzewski</i>	A — 57
Sprawozdanie z działalności Stow. Techn. Polsk. w Warszawie za r. 1926.	B — 10
Ze Stowarzyszenia Techników Polskich w Warszawie.	B — 35
Ze Stowarzyszenia Techników na Pomorze.	B — 37

REDAKCJA i ADMINISTRACJA: WARSZAWA, ULICA CZACKIEGO 5

Konto czekowe P. K. O. 587S.

OGŁOSZENIA: $\frac{1}{1}$ str. 100 zł., $\frac{1}{2}$ str. 60 zł., $\frac{1}{4}$ str. 40 zł., $\frac{1}{8}$ str. 20 zł., $\frac{1}{16}$ str. 10 zł.
Prenumerata za kwartał numerów zwykłych 1 zł. Dopłata za numera zjazdowe w zależności od objętości.

Dopłata za Nr. 1. 2 i 3 po 1 zł. 10 gr.

Członkowie Zrzeszonych Stowarzyszeń wpłacają ulgową prenumeratę przez swe Stowarzyszenia.

STOWARZYSZENIE TECHNIKÓW POLSKICH

w Warszawie

Konto — P. K. O. 128.

Rada Stowarzyszenia Techników Polskich w Warszawie zawiadamia, że w dniu 8 kwietnia r. b. o godz. 8-ej wiecz. w wielkiej sali gmachu odbędzie się

WALNE ZEBRANIE SPRAWOZDAWCZE za rok 1926.

PORZĄDEK OBRAD:

- 1) Wybór Przewodniczącego i Sekretarza.
- 2) Odczytanie i zatwierdzenie protokołu Walnego Zebrania z dnia 25-go lutego 1927 roku.
- 3) Sprawozdanie z działalności Stowarzyszenia.
- 4) Sprawozdanie kasowe.
- 5) Protokół i wniosek Komisji Rewizyjnej.
- 6) Wniosek o podniesienie składki członkowskiej o złotych 8.
- 7) Balotowanie kandydatów na Członków Stowarzyszenia.
- 8) Komunikaty Rady.
- 9) Wnioski Członków na następne Walne Zebranie.

KOMUNIKATY KÓŁ I WYDZIAŁÓW.

Wydział Urządzeń Zdrowotnych Użyteczności Publicznej zawiadamia, że dnia 7 kwietnia r. b. we czwartek o godz. 8-ej wiecz. w sali nr. IV odbędzie się zebranie członków WUZUP z następującym porządkiem dziennym: 1) odczytanie protokołu z poprzedniego posiedzenia, 2) referat inż. L. Gembarzewskiego p. t.: „O możliwości zwiększenia wydajności filtrów wodociągów m. Warszawy, 3) wnioski członków.

Koło Inżynierów Cywilnych zawiadamia, że w sobotę dnia 2 kwietnia r. b. o godz. 7-ej wiecz. w sali nr. III odbędzie się zwykłe miesięczne zebranie, na którym kol. Popiel wygłosi odczyt o budynkach z bloków betonowych nowego systemu.

Koło Zebrań Towarzystwa zawiadamia, że w sobotę dnia 2 kwietnia r. b. o godz. 8-ej wiecz. odbędzie się zebranie towarzyskie dla Członków Koła, ich Rodzin i wprowadzonych gości. Zebranie urozmaicone będzie częścią koncertową i loteryjką liczbową z cennymi fantami, Zaproszenia imienne otrzymywać można u PP. Członkiń i Członków K. Z. T. i w Kancelarii Stowarzyszenia.

POSADY WAKUJĄCE:

- 60—Inżynierów wodno-melioracyjnych z praktyką poszukuje Urząd Wojewódzki Wołyński.
- 62—Inżynierów i techników obznajmionych z pomiarem i projektowaniem melioracji podstawowych i szczegółowych poszukuje Okręgowa Dyrekcja Robót Publicznych w Lublinie.
- 64—Pomocnika szefa biura sprzedaży z dyplomem inżyniera względnie handlowca z kilkuletnią praktyką w przedsiębiorstwach metalurgicznych, ze znajomością języka francuskiego — poszukiwany do huty.
- 66—Inżynier-elektrotechnik doświadczony, z dłuższą praktyką biurową i montażową poszukiwany do biura technicznego pierwszorzędnej firmy elektrotechnicznej. Pożądana znajomość instalacji wysoko-napięciowych i tablic rozdzielczych. Konieczna znajomość języka niemieckiego w piśmie.
- 68—Inżyniera-Chemika z gruntownym wykształceniem teoretycznym i praktyką w laboratorjach budowlanych poszukuje fabryka Związków Azotowych.
- 70—Do dużej fabryki kotłów parowych na prowincji potrzebny jest technik wzgl. inżynier na stanowisko asystenta kierownika warsztatu kotlarskiego. Niezbędne jest wykazanie się długoletnią praktyką warsztatową w wymienionym dziale. Oferty należy przesyłać do Kancelarii Stowarzyszenia Techników Polskich w Warszawie pod lit. „Z. W.”.
- 72—Inżynierów i architektów dyplomowanych na stanowisko kierowników budow. wojskowych oraz prac przy projektowaniu na terenie korpusu w Grodnie poszukuje Szefstwo Budownictwa.
- 74—Techników budowlanych przy instytucjach komunalnych poszukuje Urząd Wojewódzki Wołyński.
- 76—Inżyniera-elektrotechnika na stanowisko kierownika elektrowni, stacji pomp, stacji benzynowych i ogrzewania centralnego w Dęblinie, poszukuje Okręgowe Szefstwo Budownictwa.

Inż. MAURYCY CHORZEWSKI

PRZEMYSŁ METALOWY W POLSCE

Referat opracowany na II Zjazd Polskich Techników Zrzeszonych

Przemysł metalowy przetwórczy istniał już i rozwijał się pomyslnie w Polsce przedrozbiorowej dzięki sprzyjającym warunkom naturalnym, zapewniającym mu obfitość materiałów surowych pochodzenia krajowego. Już w wieku XVI wyrabiano w Polsce z rud własnych żelazo, cynk, ołów i srebro, a nawet miedź. Kolebką polskiego hutnictwa żelaznego była ziemia Radomska, w której istniały bogate złoża rud żelaznych i wielkie lasy, dostarczające węgla drzewnego do pieców hutniczych, jak również wartkie rzeki, które dostarczały siły motorycznej licznym kuźnicom i młotowniom, powstającym na spadkach wodnych. Do dziś dnia przemysł żelazny, hutniczy i przetwórczy przetrwał w tym okręgu, a jedyne źródło polskiej surówki żelaznej, wytapianej na węglu drzewnym, czynne dotychczas, w tej położone jest ziemi.

Rozwój przemysłu metalowego na skalę fabryczną rozpoczął się w Polsce, jak zresztą wszędzie na świecie, dopiero dzięki genialnemu wynalazkowi James'a Watt'a, który ujarzmił energię ciepłą pary wodnej i oddał ją na usługi całej ludzkości. Polska w tej dobie uległa już rozbiorem, a nieustające walki o niepodległość, po których następowały coraz sroższe represje zwycięskich najeźdźców, wyczerpywały siły narodu i opóźniały jego rozwój ekonomiczny. Pomimo nad wyraz ciężkich warunków przemysł w Polsce rozwijał się jednak, osiągając po ostatniem powstaniu największy rozkwit w byłem Królestwie Kongresowem, podległem Rosji. Rozwojowi temu sprzyjał olbrzymi rynek zbytu w cesarstwie rosyjskiem. Natomiast w pozostałych dwóch zaborach: austriackim i pruskim rozwój przemysłu polskiego odbywał się wolniej: w Austrii skutkiem celowej polityki rządu wiedeńskiego, upośledzającej przemysł galicyjski, w Prusach z powodu znacznej przewagi sił i środków całych zrzeszonych Niemiec, popierających na kresach wschodnich wyłącznie rolnictwo.

Najstarszą fabryką mechaniczną, która przetrwała przeszło 120 lat pod tą samą firmą, jest fabryka krakowska L. Zieleniewskiego, założona w r. 1804, jako skromny warsztat kowalsko-ślusarski, który, rozwijając się stopniowo, stał się dużą fabryką. Dziś firma L. Zieleniewski jest spółką akcyjną, do której należą, prócz fabryki krakowskiej, jeszcze dwie fabryki pod tą samą firmą we Lwowie i w Sanktoku oraz fabryka w Ostrowie w Poznańskiem pod firmą „Wagon”. Wszystkie te fabryki razem zatrudniają około 3000 robotników. W b. Królestwie Kongresowem, w stolicy narodu w Warszawie powstała fabryka mechaniczna, założona w r. 1818 przez Anglików, braci Evans'ów, która w roku 1847 zatrudniała około 300 pracowników. Fabryka ta zaprowadziła u siebie w r. 1835 pierwsze w Warszawie oświetlenie gazowe. Była to duża fabryka współcześnie urządzona, z niej powstały istniejące do dziś w Warszawie zakłady mę-

BIBLIOTEKA
POLITECHNIKI WARSZAWSKIEJ
Warszawa - 6, Pl. Jedności Robotniczej 1

chaniczne spółki akcyjnej Lilpop, Rau i Loewenstein. Wreszcie w b. dzielnicy pruskiej powstała w r. 1846 fabryka maszyn rolniczych, założona w Poznaniu przez Hipolita Cegielskiego, która istnieje dotychczas pod tą samą firmą, jako spółka akcyjna.

Tak więc już w pierwszej połowie XIX stulecia istniały w każdej z dzielnic Polski porozbiorowej duże fabryki mechaniczne. Prócz tego powstały w Warszawie w tym samym czasie fabryki narzędzi i wyrobów ostrych, jak Gustawa Manna, Samuela Gerlacha oraz powszechnie znane fabryki wyrobów platerowanych, Wincentego Norblina (od r. 1809), Józefa Fraget (od r. 1824) i inne. Wszystkie te firmy przetrwały dotychczas i rozwijają się stale.

Stan przemysłu metalowego przed wojną w każdym z trzech zaborów charakteryzują następujące liczby robotników, zatrudnionych w tym przemyśle w r. 1910 w fabrykach i warsztatach, liczących powyżej 10 robotników.

w b. Królestwie Polskiem Kongr.	— 97,275
w b. dzielnicy Pruskiej	— 52,733
w b. dzielnicy Austriackiej	— 21,047

W b. zaborze rosyjskim rozwój przemysłu metalowego postępował bardzo szybko po r. 1850, kiedy zniesiona została granica celna między Królestwem Polskiem a Cesarstwem Rosyjskiem, szczególnie zaś po r. 1877, kiedy Rosja wkroczyła ostatecznie na drogę protekcjonizmu przemysłowego. W tym zaborze powstały duże kotłarnie i fabryki maszyn, fabryki wagonów, liczne fabryki wyrobów żelaznych i metalowych, fabryki naczyń emaljowanych, fabryk wag i narzędzi mierniczych i t. d. Tu także powstała i rozwijała się przy udziale kapitałów holenderskich przodująca przed wojną na całą Polskę i Rosję fabryka obrabiarek pod firmą „Gerlach i Pulst“, spółka akcyjna w Warszawie.

Wielka wojna narodów, tocząca się w znacznej części na ziemiach Polski — w b. Galicji i w b. zaborze rosyjskim, przyniosła przemysłowi metalowemu w tym ostatnim zaborze niemal całkowitą zagładę. Zaborca rosyjski, uchodząc z kraju pod naciskiem zwycięskich armij niemieckich, ewakuował przymusowo w głąb Rosji fabryki polskie, mające znaczenie dla przemysłu wojennego, czego zaś nie mógł zabrać, to starał się zniszczyć. Niektóre fabryki były wysadzone w powietrze i spalone, jak np. fabryka maszyn Ortwein, Karasiński i S-ka w Warszawie i inne.

Okupant niemiecki, zdając sobie dokładnie sprawę ze znaczenia przemysłu metalowego dla obrony kraju, skierował swoją planową i metodyczną grabież wszystkich zasobów i narzędzi wytwórczych w Polsce szczególnie na fabryki metalowe, a instytucja rabunkowa pod nazwą „Maschinenbeschlagnahmekommission“ ogłosiła je doszczętnie z obrabiarek i zapasów surowców dla przemysłu metalowego, które zostały wywiezione do Niemiec. Wydarto nawet miedziane kable elektryczne w miastach z pod ziemi, wyrwano rury cynowe z organów kościelnych, zabrano dzwony i dachy miedziane z kościołów, naczynia kuchenne miedziane, niklowe i aluminiowe ludziom prywatnym, klamki do drzwi, wanny kąpielowe i t. d. W przedniu powstania Państwa Polskiego przemysł metalowy, jako przemysł fabryczny, przestał faktycznie istnieć.

Ale obaj zaborcy, niszcząc materialnie przemysł polski, nie zdolali zabić jego ducha. Pozostali przy życiu inżynierowie polscy, po wygnaniu wroga z granic kraju, rozpoczęli dzieło odrodzenia przemysłu i nadludzkiem wysiłkiem, przy pomocy rządu polskiego, dzwignęły nowe warsztaty na zgłiszczach dawnych fabryk.

Pomoc rządowa w kierunku uruchomienia przemysłu metalowego była nader skuteczna. Wobec absolutnego, po rabunku niemieckim, braku żeliwa i żelaza w kraju, trzeba było przedewszystkiem przywrócić do życia własne hutnictwo żelazne, co też rząd uczynił, uruchamiając w r. 1919 hutę „Częstochowa“, dostarczając jej środków pieniężnych i zakupując całą produkcję, którą następnie obdzielili na warunkach kredytowych fabryki przetwórcze. Ówczesna sekcja przemysłowa ministerstwa przemysłu i handlu, na czele której w tym czasie stał późniejszy minister przemysłu i handlu, a następnie minister skarbu inż. C. Klarner, zakrzętnęła się bardzo energicznie około uruchomienia wyrobu obrabiarek, niezbędnych do skompletowania zniszczonych przez najeźdźców mechanicznych. W tym celu wybrano kilka fabryk, które zdołały zgromadzić swój przedwojenny personel wykwalifikowany, udzielono im zamówień rządowych na kilkanaście seryj obrabiarek, zaopatrując je w surowce i niezbędne fundusze w postaci zaliczek, poczem wyprodukowane obrabiarki rozsprzedano na warunkach ulgowych odbudowującym się fabrykom prywatnym i nowopowstającym rządowym. Wielką pomocą w tej pracy odbudowy przemysłu metalowego, w szczególności dla fabryk rządowych, były obrabiarki amerykańskie, zakupione przez rząd ze stoków w Romorantin we Francji oraz zapasy miedzi i antymonu ze stoków angielskich, sprowadzone do kraju.

W podwójnym celu podźwignięcia z upadku fabrykacji maszyn rolniczych i zaopatrzenia rolnictwa w narzędzia pracy, rząd udzielił zamówień fabrykom krajowym na maszyny rolnicze, które następnie rozsprzedał rolnikom.

O znaczeniu pomocy rządowej świadczą następujące liczby maszyn i narzędzi, które ministerstwo przemysłu i handlu rozsprzedało ze swych zapasów w ciągu 1919 i 1920 roku.

Tokarek	341 sztuk	Młocarni	510 sztuk
Wiertarek.	118 „	Maneży.	370 „
Heblarek	58 „	Wialni	425 „
Szlifierek	40 „	Plugów.	3200 „
Kotłów parowych	18 „	Kultywatorów	150 „
Imadół	2000 „	Bron.	850 „
Części transmis.	1630 „	Sieczkarni.	170 „
		Kieratów	250 „

Gdy już pierwsze trudności zostały pokonane, przemysł metalowy zaczął się szybko rozwijać. Wraz z odrodzeniem Państwa Polskiego i zjednoczeniem ziem polskich powstały nowe potrzeby w dziedzinie wytwórczości przemysłowej, dla których trzeba było zbudować nowe fabryki, gdyż nie istniały one poprzednio na ziemiach polskich. Należą tu przedewszystkiem fabryki uzbrojenia, fabryki samolotów i samochodów, fabryki taboru kolejowego dla kolei państwo-

wych, fabryki elektrotechniczne, narzędzi optycznych i t. d. Tak więc powstały fabryki rządowe broni oraz zakłady amunicyjne spółki akcyjnej „Pocisk”, wytwórnie broni białej i fabryki lotnicze. Tych ostatnich mamy cztery: oddział samolotów w lubelskiej fabryce „Plage i Laśkiewicz”, fabryka „Frankopol” w Warszawie, „Samolot” w Poznaniu i „Podlaska Wytwórnia Samolotów” w Białej Podlaskiej. W dziale budowy lokomotyw zbudowano w Chrzanowie pod Krakowem „Pierwszą Fabrykę Lokomotyw w Polsce”. Równocześnie powstaje potężna fabryka lokomotyw „Warszawskiej Spółki Akcyjnej Budowy Parowozów”. Wreszcie do budowy lokomotyw przystąpiła również poznańska fabryka Spółki Akcyjnej „H. Cegielski”, która zorganizowała ten dział produkcji przy udziale belgijskich firm „John Cocquerill” i „Metallurgique”. Do budowy wagonów, uprawianej już przed wojną przez fabryki polskie „Lilpop, Rau i Loewenstein”, „L. Zieleniewski” i „Wł. Gostyński i S-ka”, przybywa czwarta fabryka pod firmą „Wagon” w Ostrowiu, w Poznańskim oraz piąta, jako specjalny dział wagonowy w Zakładach hutniczych Ostrowieckich. Do budowy samochodów powstały rządowe „Centralne Warsztaty Samochodowe”. W tym samym celu znana przed wojną Spółka Akcyjna „Ursus” zbudowała dużą fabrykę samochodów w Czechowicach, która po zmontowaniu najbardziej współczesnych maszyn angielskich i amerykańskich, w roku bieżącym będzie puszczona w ruch. Fabryka warszawska tej Spółki specjalizuje się w wyrobie traktorów i w wyrobie silników Diesel’a, które buduje serjami. Również Warszawska Spółka Akcyjna Budowy Parowozów rozpoczęła budowę motorów Diesel’a podług patentu polskiego konstruktora prof. dr. Ebermana. Motor oraz lokomotywa typu polskich kolei państwowych, wyrobu tej fabryki, były wystawione na polskiej wystawie przemysłowej w Konstantynopolu w roku 1924.

Zniszczona przez uchodzących z kraju Rosjan warszawska fabryka maszyn „Ortwein, Karasiński i S-ka” przenosi swe zakłady pod Warszawę do budynków byłej walcowni „Włochy”, której fabrykacja zostaje utrzymana. Specjalnością firmy „Ortwein, Karasiński i S-ka” są silniki parowe i spalinowe na gaz ssany oraz urządzenia cukrowni i t. d.

Największy rozwój po wojnie wykazały zakłady elektrotechniczne, które przed wojną istniały w bardzo szczupłym zakresie, przeważnie jako warsztaty instalacyjne. Dziś mamy dwie duże fabryki „Polskiego Towarzystwa Elektrycznego” (P. T. E.) w Warszawie i Bogucicach na Śląsku, budujące maszyny elektryczne, następnie w Żychlinie, fabrykę siostrzaną firmy szwajcarskiej „Brown, Boveri & Co”, dalej fabrykę przewodników i kabli spółek akcyjnych „Kabel” w Warszawie, „Polski Kabel” w Bydgoszczy, „Polskie Zakłady Siemens, Sp. Akc.” w Rudzie Pabjanickiej, fabryki rurek izolacyjnych i materiałów instalacyjnych „Stanrej” i inne. Powstały Zakłady „Polskiego Towarzystwa Radjotechnicznego”. Do istniejącej przed wojną jedynej fabryki żarówek „Cyrkon” przybyły dwie inne: słynnej firmy holenderskiej „Philips” i Polska Żarówka „Osram”, Spółka Akcyjna w Pabjanicach. Poza tem powstają fabryki specjalne, jak np. fabryka aparatów optycznych i precyzyjnych „H. Kolberg i S-ka”, budująca lornetki, peryskopy, lupy, mikroskopy i t. d.

Wszystkie wyżej wymienione nowopowstałe fabryki mechaniczne są zaopatrzone w najnowsze maszyny i mają zupełnie współczesną organizację techniczną. Dawniejsze fabryki odbudowały się, modernizując również swoje warsztaty.

W tej radosnej, a nad wyraz trudnej pracy odbudowy przemysłu krajowego, znaczne zasługi położył „Polski Związek Przemysłowców Metalowych“, obejmujący od r. 1920 całą Polskę. Związek ten utworzył się z byłego Stowarzyszenia Zawodowego Przemysłowców Metalowych Królestwa Polskiego, które powstało po pierwszej rewolucji rosyjskiej w r. 1906. W pozostałych dzielnicach Polski istniały przed wojną również zrzeszenia przemysłowców, które obejmowały także przemysł metalowy, a mianowicie: Centralny Związek Małopolskiego Przemysłu Fabrycznego, Związek Fabrykantów Bielska, Białej i okolicy na Śląsku Cieszyńskim, Związek Fabrykantów w Poznaniu i Górnośląski Związek Górniczo-Hutniczy w Katowicach. Związki te istnieją dotychczas i mają znaczenie lokalne.

W roku 1925 Polski Związek Przemysłowców Metalowych liczył jako członków 333 fabryk metalowych, zatrudniających normalnie około 60.000 robotników; stan zatrudnienia w chwili obecnej jest jednak mniejszy, gdyż przemysł metalowy, narówni z innymi gałęziami przemysłu przechodził w r. ubiegłym ciężki kryzys. Owe 333 fabryk rozsiadane są po całej Rzplitej, przyczem jednak jedna z fabryk związkowych, będąca w połowie własnością Rządu polskiego, a w drugiej połowie gminy miasta Gdańska, leży na terytorjum tego miasta w obrębie polskiego obszaru celnego. Jest nią „Stocznia Gdańska“, dzierżawiona przez „Międzynarodową Spółkę Okrętową i Mechaniczną“ (The International Shipbuilding and Engineering Company Ltd.), w której udział polskiego kapitału wynosi 20 procent. Tej samej wysokości jest udział obywateli gdańskich, natomiast pozostałe 60 procent stanowią po połowie udział kapitałów angielskiego i francuskiego. Najwięcej fabryk metalowych znajduje się w obrębie Wielkiej Warszawy, z których 141 należy do Związku, czyli około 40 procent całej ilości zrzeszonych fabryk, obejmując 35 procent całej ilości zatrudnionych robotników. Następnym, zarówno co do ilości robotników, jak ilości zakładów, jest Radomsko-Kielecki Oddział Związku obejmujący 33 fabryki.

O wielkości polskich fabryk metalowych świadczą następujące liczby. Z 333 fabryk zrzeszonych 105, czyli około 1/3 części, liczą po 100 i więcej robotników. Liczba ta rozkłada się w sposób następujący:

po 100 do 200 robot.	zatrudnia	47	zakł.
„ 200 „ 300	„	18	„
„ 300 „ 400	„	11	„
„ 400 „ 500	„	8	„
„ 500 „ 750	„	9	„
„ 750 „ 1000	„	4	„
„ 1000 „ 1500	„	3	„
„ 1500 „ 2000	„	2	„
„ 2000 „ 3000	„	1	„
powyżej 3000	„	2	„

Do największych fabryk metalowych, zatrudniających powyżej 1000 robotników, należą: „Pocisk“ w Warszawie, „Stocznia Gdańska“ w Gdańsku, Zakłady Tow. Akc. „H. Cegielski“ w Poznaniu, „Lilpop, Rau i Loewenstein“ w Warszawie. „Warszawska Spółka Akcyjna Budowy Parowozów“ w Warszawie, „Modrzejowskie Zakłady Górniczo-Hutnicze“ w Sosnowcu, „Norblin, B-cia Buch i T. Werner“ w Warszawie. Do większych fabryk, które zatrudniały przed wojną powyżej 1000 robotników i mają odpowiednie urządzenia, należą jeszcze: fabryka kotłów „W. Fitzner i K. Gamper“ w Sosnowcu, fabryki transmisji „J. John“ w Łodzi, odlewnia stali „Bracia Bauerertz“ w Mijaczuwie, fabryki naczyń emaljowanych „Wulkan“ w Warszawie i „Westen“ w Olkuszu, Fabryka urządzeń cukrowniczych i gorzelnicznych „Bormann, Szwede i S-ka“ w Warszawie i t. d.

Z większych fabryk wymienić jeszcze należy „Belgijską fabrykę drutu, sztyftów i gwoździ“ w Warszawie, fabryki mebli żelaznych „Konrad Jarnuszkiewicz i S-ka“ oraz „Wł. Gostyński i S-ka“ w Warszawie, fabryki śrub „B. Handtke“ i „Wolanowski“ w Warsz., „Brevilier i Urban“, „Bartelemuss i Suchy“, „Th. Pollak i Syn“ na Śląsku, fabr. maszyn rolniczych: „M. Wolski“ i „W. Moritz“ w Lublinie, „Kraj“ w Kutnie, „Unia“ w Grudziądzu i Chełmży, „Br. Biskupscy“ w Kołomyi, fabryki pomp „Rohn, Zieliński“, „Brandel i Witoszyński“ i „Sirius“ w Warszawie, fabryki maszyn młynarskich „Łęgiewski i Hartwig“, „Węgrzyn i Vostrak“ w Warszawie, „Pałaszewski“ w Łodzi, „Lechja“ w Lublinie i Żywcu, fabryki mostów „Rudzki i S-ka“ w Nowomińsku, „Miklaszewski, Muszyński“ w Warsz., maszyny papierońnicze „Paschalski i S-ka“ i „Moc“ w Warszawie, fabryk wag „Hess“ w Lublinie, „Weber, Dähne“, „Sperling“ i „Krzykowski“ w Warszawie, fabryki pudełek blaszanych „Tłocznia“ i „Zbijewski“ w Warszawie, fabryki maszyn włókienniczych „Spadkobiercy Josephy'ego“ i „Theodor Saur“ w Bielsku, „M. Bauer“, „Otto Goldammer“, „Waldemar Krusche“, „Müller i Seidel“ w Łodzi i „J. Hoffman“ w Zgierzu, fabryka maszyn do obróbki drzewa „Unia“ w Bydgoszczy, odlewnia artykułów kanalizacyjnych i wodociągowych „Węgierska Górka“, „Poręba“, „Białogon“, „Kamienna“, „Suchedniowska Odlewnia“, „Słowianin“, „Stąporków“, w ziemi Radomskiej, „Herzfeld Victorius“ w Grudziądzu, fabryki lin drucianych „Deichsel“ i „Meyerhold“ w Sosnowcu, fabryka transmisji „Krawczyk“ w Zawierciu, fabryka maszyn do przemysłu naftowego „Galicyjsko-Karpackiego T. A. w Gliniku Marjampolskim“, fabryka maszyn do drobienia „Hermann Löhner“ w Bydgoszczy, fabryka wyrobów ołowianych „Kemnitz“ w Warszawie i kapsli staniolowych „Mewa“ w Bielsku, fabryka wyrobów z blachy cynkowej „Cynkownia Warszawska“ i t. d.

Ilość robotników w fabrykach metalowych w całej Polsce nie da się ściśle określić, gdyż dokładnej statystyki w tym względzie jeszcze nie posiadamy. Przy normalnem zatrudnieniu należy rachować liczbę robotników w polskim przemyśle metalowym conajmniej na 100 tysięcy. Co do ilości zakładów wytwórczych w przemyśle metalowym, to i pod tym względem nie rozporządzamy dostatecznie ściśle: liczbami. Polski Związek Przemysłowców Metalowych prowadzi specjalną kartotekę tych zakładów, zbierając skrzętnie informacje o nich

różnymi drogami. Dotychczas jest zarejestrowanych w tej kartotece, prócz wspomnianych już 333 zakładów, należących do Związku, przeszło 700 zakładów, przeważnie drobnych.

Pod względem terytorjalnym Polski Związek Przemysłowców Metalowych obejmuje 14 Oddziałów, zaś pod względem specjalności zawodowych dzieli się na 11 grup, z których niektóre różniczkują się dalej na podgrupy. Dokładny obraz rozmieszczenia fabryk związkowych, zarówno pod względem terytorjalnym, jak zawodowym, podaje załączona mapa i tablica, które zacytujemy z „Rocznika V-go Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych” za r. 1925. W tablicy podane są ilości fabryk (w rubryce F.) i ilości zatrudnionych robotników (w rubryce R.). Sumy ogólne, podane w kolumnach poziomej i pionowej, dotyczą podziału terytorjalnego (na oddziały i zawodowe) (na grupy).

Niektóre grupy zawodowe Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych dzielą się na podgrupy, obejmujące zakres interesów technicznych i gospodarczych danej specjalności fabrycznej. Istnieje więc już oddawna w grupie IV wag i wyrobów precyzyjnych podgrupa wag, w łonie grupy I-ej maszynowej utworzyła się podgrupa maszyn młynskich, podgrupa obrabiarek, a także podgrupa armatur.

Dodać należy, że fabryki związkowe tej samej specjalności, dążąc do zmniejszenia kosztów handlowych i dostarczenia konsumentowi żądanego produktu w najdogodniejszy sposób, tworzą wspólne biura sprzedaży lub wiążą się w syndykaty, których zadaniem jest podział produkcji pomiędzy fabryki zsyndykowane stosownie do zakresu ich urządzeń technicznych, a więc zarówno do typów wyrobów, jak co do ilości lub terenów zbytu, ze względu na warunki transportowe. O takim charakterze są następujące związki: Centralne Biuro Sprzedaży Polskich Odlewni Rur w Warszawie, ul. Nowy Świat 35; Zjednoczenie Polskich Fabryk Gwoździ i Dru w Warszawie, ul. Srebrna 9; Biuro Sprzedaży Wyrobów Fabryk Naczyn Emałjowanych w Warszawie, chwilowo nieczynne, Centralne Biuro Sprzedaży Odlewów Ogrzewalnych „Cebeo” w Warszawie, Krakowskie Przedmieście 5, Zjednoczone Fabryki Śrub w Bielsku, ul. Inwalidzka 2 i t. d.

Wartość przybliżona produkcji rocznej fabryk metalowych, zrzeszonych w Polskim Związku Przemysłowców Metalowych, podług danych, zawartych w „Roczniku”, wyniosła w 1925 r. 322.935.000 zł. Mniejszą ryczałtową wydajność produkcji na 1 robotnika po wojnie, wbrew wyższym cenom na surowce, materiały pomocnicze i wyroby gotowe, należy przypisać skróconemu czasowi pracy, ustawowym urlopom, częściej powtarzającym się strajkom i t. p.

Co się tyczy wyrobów tego przemysłu, to od chwili powstania niepodległego Państwa Polskiego zbyt ten ograniczał się przeważnie do rynku wewnętrznego, utraciwszy skutkiem wojny rynek wschodni, który był olbrzymim terenem ekspansji przemysłu byłego Królestwa Polskiego Kongresowego. Zorganizowany w listopadzie roku 1925 w łonie Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych „Związek Eksportowy Przemysłu Metalowego Przetwórczego Sp. z o. o.”, który już ma nawiązane stosunki handlowe z Rosją Sowiecką, z Rumunją, Bliskim Wschodem, Finlandją, Łotwą, Estonją i Litwą, przy-

czynia się do ekspansji polskiego przemysłu metalowego na rynki zagraniczne, która będzie stale wzrastać, jeżeli tylko warunki produkcji w kraju doznają stosownej poprawy, czego należy się spodziewać.

Przywóz do Polski towarów, wchodzących w zakres przemysłu metalowego przetwórczego tak się przedstawia:

	Ilość w tonnach		Wartość w tys. złotych w złocie	
	r. 1925	r. 1926	r. 1925	r. 1926
Wyroby żeliwne i odlewy stalowe	5 667	3 195	3 015	1 635
Wyroby kute, tłoczone i wycisk.	2 181	677	1 825	405
Rury	4 410	3 870	2 387	1 979
Wyroby ślusarskie	1 529	720	4 369	1 304
Łańcuchy wszelkie	797	187	933	260
Drut żelazny i stalowy	1 086	362	837	315
Liny, tkaniny i t. p. wyroby z drutu	2 563	985	6 078	1 839
Wyroby nożownicze	267	68	2 058	483
Narzędzia rolnicze	1 541	673	2 314	950
Narzędzia rzemieślnicze	1 614	665	6 238	2 524
Miedzi wyroby z miedzi.	4 733	3 605	9 246	6 140
Stopy miedzi i wyroby z nich	3 290	1 266	7 700	3 428
Cyna i wyroby z cyny	557	434	2 483	2 728
Aluminiuj i wyroby aluminiowe	477	277	2 301	863
Parowozy i tendry	5 747	127	6 453	138
Silniki	4 150	2 541	7 439	4 543
Pompy	1 408	757	2 751	1 995
Maszyny elektryczne	2 205	1 464	6 246	5 424
Obrabiarki do metali	4 816	991	10 075	2 321
Obrabiarki do drzewa	578	371	1 038	694
Maszyny włókiennicze	6 275	2 186	20 426	6 916
Maszyny drukarskie i introligatorskie	825	210	2 530	752
Maszyny rolnicze	6 655	4 205	11 118	7 934
Kotły, aparaty i części do ogrzewań	5 492	3 085	6 194	5 910
Przyrządy, przewodniki i inne materiały elektrotechniczne	12 446	9 943	29 520	26 699
Wyroby zegarmistrzowskie	130	47	2 460	900
Instrumenty muzyczne	812	210	5 365	1 825
Broń i amunicja	209	110	3 312	1 067
Kołowce	1 597	553	7 672	2 104
Samochody	5 889	2 269	26 154	9 792
Tabor ruchomy kolejowy	10 457	4 076	8 940	6 079

Wywóz z Polski towarów, wchodzących w zakres przemysłu metalowego przedstawia się w tym samym okresie czasu w sposób następujący:

	Ilość w tonnach		Wartość w tys. złotych w złocie	
	r. 1925	r. 1926	r. 1925	r. 1926
Wyroby żeliwne i odlewy stalowe	3 147	3 934	1 814	1 389
Rury	22 985	26 527	12 033	9 333
Naczynia blaszane emaljowane	354	276	827	345
Maszyny i aparaty	6 894	5 660	11 589	7 670
Przyrządy, przewodniki i inne materiały elektryczne	904	857	468	440
Wyroby zegarmistrzowskie	1	4	72	50
Instrumenty muzyczne	12	12	79	84
Broń i amunicja	—	2	19	24
Środki komunikacji	576	424	1 724	423

Wobec znaczenia, jakie ma Polski Związek Przemysłowców Metalowych dla rozwoju przemysłu metalowego w Polsce, uważamy za stosowne podać bliższe o nim wiadomości.

Zgodnie ze swym statutem Związek ma na celu:

Stan na dzień 31 grudnia 1926 r.

ODDZIAŁY	1 Warszawski		2 Podwarszawski		3 Łódzki-Katolicki		4 Kujawski-Płocki		5 Radomski-Kielecki		6 Dąbrowski		7 Lubelski		8 Kresowy		9 Lwowski		10 Krajkowski		11 Poznański-Pomorski		12 Cieszyński		13 Górnośląski		14 Gdański		RAZEM							
	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.	F.	R.						
I. Maszynowa	41	7217	3	360	1	929	—	—	1	—	3	382	2	428	1	30	6	770	4	1248	8	1138	7	1309	—	—	—	—	1	3298	88	17194				
II. Masz. i narz. roln.	2	94	8	630	3	60	10	747	6	128	3	118	6	635	1	8	2	162	2	270	10	2836	1	63	—	—	—	—	—	—	51	5751				
III. Elektrotech.	10	595	—	—	—	1	15	1	150	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18	917			
IV. Wag. i wyr. prec.	14	526	1	131	—	—	—	—	1	30	—	—	2	274	1	57	2	32	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	24	1090			
V. Odtewni	14	541	1	15	2	27	1	30	19	255	7	576	—	—	1	70	1	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	51	5439			
VI. Wyr. kołlar.	6	647	—	—	—	1	16	—	—	—	2	788	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1192			
VII. Urząd. zdrow.	3	295	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	343			
VIII. Wyr. żelazne	21	1281	1	104	3	49	1	—	2	2269	8	3171	—	—	—	—	1	86	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	42	8123		
IX i X. Wyr. metal.	21	8172	—	—	—	1	275	—	—	3	260	1	74	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30	9293		
XI. Druku i gwoździ	9	709	—	—	—	1	12	1	40	1	60	3	486	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	17	1349		
RAZEM	141	20077	14	1240	23	1388	14	947	48	5250	27	5593	10	1337	4	165	12	1070	7	1555	25	5187	21	3654	1	127	—	—	—	—	—	—	1	8298	333	50993

1) regulowanie spraw i zagadnień zawodowych, ochronę i rozwój przemysłu metalowego; 2) przedstawicielstwo zawodowe i gospodarcze wobec Rządu i instytucji społecznych; 3) normowanie wzajemnych stosunków członków i stosunków z pracownikami i robotnikami za obopólnem porozumieniem.

Polski Związek Przemysłowców Metalowych jest członkiem Centralnego Związku Polskiego Przemysłu, Górnictwa, Handlu i Finansów, który obejmuje 46 organizacji gospodarczych z całej Polski, w tem także i izby handlowe i przemysłowe. W ten sposób Związek łączy każdą, nawet najmniejszą z swoich fabryk z najważniejszą reprezentacją życia gospodarczego w kraju wobec Sejmu, Senatu i Rządu.

Stopniowy rozwój Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych i zrzeszonych w nim fabryk charakteryzują następujące liczby. Związek liczył:

	Zakładów	Robotników
w r. 1921	281	27.548
" " 1922	315	45.754
" " 1923	301	51.764
" " 1924	319	56.197
" " 1925	333	50.993

Przy Polskim Związku Przemysłowców Metalowych i pod jego patronatem istnieją organizacje gospodarcze, stworzone w celu popierania interesów przemysłowych i handlowych członków Związku. Są to: Spółka Akcyjna „Zjednoczeni Polscy Przemysłowcy Metalowi”, która w założeniu swoim jest ekspozyturą handlową Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych, obsługującą swych członków i liczną klientelę z poza ich grona, przy dostawie wszelkich surowców, obrabiarek i materiałów pomocniczych, i Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością „Związek Eksportowy Przemysłu Metalowego Przetwórczego”, którego zadaniem jest popieranie produkcji eksportowej, poszukiwanie rynków zbytu i pośredniczenie przy wywozie wyrobów polskich zagranicę.

Sprawom bieżącym Polskiego Związku Przemysłowców Metalowych poświęcony jest tygodnik „Przemysł Metalowy”, jako organ Związku, rozsyłany co sobota do wszystkich członków Związku. Piśmo to zawiera w każdym numerze oprócz wiadomości, odchodzących członków Związku, obfity dział cen podstawowych surowców dla przemysłu metalowego.

Jako organ specjalny najliczniejszej grupy Związku, Grupy II Maszyn i Narzędzi Rolniczych, wychodzi miesięcznik „Maszyny Rolnicze”, rozsyłany w celach propagandowych i zawierający artykuły fachowe profesorów i pierwszorzędnych znawców mechaniki rolnej.

Wreszcie Związek wydaje co rok stale swój „Rocznik”, zawierający, obok obszernego sprawozdania z działalności Związku, artykuły piór fachowych z dziedziny polskiego przemysłu metalowego przetwórczego i hutniczego, oraz „Źródła Zakupu” wyrobów swoich członków wraz ze skorowidzem (nomenklaturą) wyrobów, wytwarzanych przez fabryki stowarzyszone, podanym prócz polskiego, także w językach obcych (francuskim, niemieckim, angielskim i rosyjskim co ułatwia cudzoziemcom zakup tych wyrobów w Polsce.

Polski Związek Przemysłowców Metalowych opiekuje się szkołą dokształcającą „Towarzystwa Kursów Zawodowych dla pracowników przemysłu metalowego”, istniejącą w Warszawie.

Rada Związku składa się z 36 członków, reprezentujących wszystkie ośrodki i rodzaje przemysłu metalowego Rzeczypospolitej. Prezesem Związku obecnie jest inż. J. Jeziorański, wiceprezesami — inż. J. Czarliński i inż. S. J. Okolski, dyrektorem — prof. inż. M. Chorzewski i wicedyrektorem — inż. K. Pichelski.

WNIOSKI.

Z przedstawionego powyżej stanu przemysłu metalowego przetwórczego dadzą się wyprowadzić następujące wnioski, mające na celu wytworzenie warunków, które przyczyniłyby się do rozwoju tego przemysłu w Polsce. Warunki te możemy podzielić na wewnętrzne, zależne od indywidualnej i zbiorowej woli i wspólnej pracy samych przemysłowców, i warunki zewnętrzne, zależne od ogólnego układu stosunków gospodarczych w Państwie i od państwowej polityki gospodarczej. Wnioski, dotyczące pierwszej kategorii warunków, byłyby następujące. Jest do zalecenia:

I. W dziedzinie technicznej.

1. Podział specjalności wytwórczych pomiędzy poszczególne fabryki, należące do tej samej grupy wytwórczej, na zasadzie wspólnego porozumienia i specjalizowania się każdej fabryki w przydzielonej jej dziedzinie wytwórczości. Usiłowania w tym kierunku są już podjęte w dziale obrabiarek do metali i drzewa (p. „Przemysł Metalowy” Nr. 4, z dn. 22-go stycznia 1927 r.), w dziale maszyn rolniczych i w dziale armatur.

2. Tworzenie przez fabryki maszyn, o jednej lub kilku specjalnościach, wspólnymi siłami, w postaci spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, Biur Konstrukcyjnych, stojących bardzo wysoko pod względem zawodowym i naukowym, których zadaniem byłoby opracowywanie nowych udoskonalonych typów konstrukcyjnych i udzielanie ich za zapłatą poszczególnym fabrykom w zakresie ich specjalności, zgodnie z wnioskiem 1-ym.

3. Współpraca każdej grupy fabryk z Polskim Komitetem Normalizacyjnym.

4. Organizowanie wytwórczości na zasadach naukowych i współpraca z Instytutem Naukowej Organizacji.

II. W dziedzinie handlowej.

1. Dokonywanie zakupów surowców przez wszystkie fabryki metalowe za pośrednictwem jednej centralnej instytucji handlowej; o charakterze współdzielczym w celu przeciwstawienia monopolowi sprzedaży powstałych i powstających syndykatów producentów krajowych i międzynarodowych, scentralizowanej siły kupczej zrzeszonych konsumentów.

2. Tworzenie przez fabryki, należące do tej samej grupy wytwórczej, wspólnych biur sprzedaży, na wzór istniejących już (dla

śrub, dla odlewów ogrzewalnych i t. d.), w celu ujednostajnienia cen i warunków dostawy w kraju i zagranicą, zapobiegając w ten sposób marnotrawstwu sił skutkiem niezdrowej konkurencji, rujnującej współzawodników.

3. Tworzenie tak zwanych „wspólnot interesów“ w kierunku poziomym, ewentualnie także w kierunku pionowym, jako wstępu do faktycznej fuzji nadających się do niej przedsiębiorstw, w celu ich konsolidacji finansowej i obniżenia kosztów administracji do najniższych granic.

W zakresie drugiej kategorii warunków, o charakterze zewnętrznym, należy starać się:

I. W dziedzinie technicznej.

1. O udzielanie przez instytucje rządowe, w szczególności podlegające ministerstwu: Kolei, Spraw Wojskowych, Robót Publicznych i Poczty i Telegrafów zamówień fabrykom metalowym w sposób zapewniający im ciągłość pracy.

2. O opracowanie jednolitych i stałych warunków przetargów i dostaw dla instytucji rządowych i samorządowych. Obecne wymagania pod tym względem są zabójcze.

4. O wydanie i przestrzeganie zakazu sprowadzania maszyn i urządzeń technicznych przez instytucje rządowe i samorządowe, jeżeli te maszyny i urządzenia mogą być bądź wykonane w kraju, bądź zastąpione przez analogiczne maszyny i urządzenia, wykonywane w kraju.

II. W dziedzinie handlowej.

1. Wychodząc z założenia, że rozwój przemysłu metalowego w kraju jest warunkiem sine qua non obronności Państwa, należy zapewnić mu dostateczną ochronę celną. Rzeczą bardzo pilną jest opracowanie taryfy celnej o należycie zróżniczkowanych stawkach.

2. Dla zapewnienia krajowemu przemysłowi metalowemu dostatecznego zatrudnienia w czasie pokojowym i utrzymania go w pogotowiu do większych, w razie nagłej potrzeby, wysiłków, należy popierać usilnie wywóz wyrobów tego przemysłu zagranicę. Zapoczątkowany już dla niektórych rodzajów wyrobów system zwrotu ceł od użytych surowców powinien objąć wszystkie wyroby przemysłu metalowego.

3. W celu ułatwienia krajowemu przemysłowi metalowemu konkurencji na rynku wszechświatowym, należy stworzyć system kredytu eksportowego z gwarancją rządową i udostępnić przemysłowi metalowemu korzystanie z tego kredytu w centralnej instytucji emisyjnej i w bankach rządowych.

Wyżej wymienione wnioski nie wyczerpują całokształtu potrzeb przemysłu metalowego. Ponieważ potrzeby te w dziedzinie podatkowej, transportowej, kredytowej, socjalnej i t. p. są wspólne dla wszystkich gałęzi przemysłu krajowego, przeto w niniejszej pracy nie znajdują oświetlenia.

SPRAWOZDANIE

z działalności Stowarzyszenia Techników Polskich w Warszawie
za rok 1926 (sprawozdawczy 28).

Rok 1926 rozpoczął się pod znakiem ciężkiego kryzysu finansowo-gospodarczego, który datował się od drugiej połowy 1925 r. i odbił się na całym społeczeństwie, dotknął więc i członków naszego Stowarzyszenia.

Bezpośrednim skutkiem kryzysu był wzrost liczby członków, zalegających w opłacaniu składek i zmniejszenie wpływów Stowarzyszenia. Ostrożne przewidywania Rady odnośnie preliminowanych dochodów ze składek okazały się jeszcze zbyt optymistyczne. Zmuszało to Radę do prowadzenia nader oględnej gospodarki tem bardziej, że sprawa długów, ciążyących na gmachach Stowarzyszenia, pozostawała wciąż jeszcze nierozstrzygniętą.

Dla doraźnej pomocy potrzebującym technikom został utworzony fundusz specjalny z dobrowolnego opodatkowania się członków po 2 złote kwartalnie.

Fundusz ten wyniósł 5.492 zł. i wydano z niego 450 zł. na zapomogi i 1.375 zł., na pożyczki zwrotne.

W roku sprawozdawczym został wybrany na najwyższe stanowisko w Państwie członek naszego Stowarzyszenia, znakomity uczonek prof. Ignacy Mościcki, któremu Stowarzyszenie nasze jedno z pierwszych przesłało gratulacyjną depezę.

Rok sprawozdawczy był 28 w życiu Stowarzyszenia.

W dniu 1-ym stycznia 1926 roku liczba członków wynosiła 2.610, przyjęto w ciągu roku sprawozdawczego 77, ubyło:

a) z powodu śmierci 34.

a mianowicie: Józefat Chełmiński, Wacław Ciechoński, Władysław Dobrzycki, Marjan Dworakowski, Aleksander Eichenwald, Lucjan Godycki-Ćwirko, Tadeusz Iwaskiewicz, Stefan Jabłkowski, Mieczysław Jacuński, Edmund Jaworski, Włodzimierz Jaworski, Zdzisław Kalinowski, Władysław Kiślański, Marjan Kontkiewicz, Jan Kornacki, Leon Kotowski, Stanisław Kuksz, Władysław Lubiński, Leonard Łabuć, Władysław Łatkiewicz, Stanisław Mamczyc, Marce-li Marcichowski, Aleksander Mierzejewski, Stefan Możdziński, Adam Orzeszko, Mateusz Pogorzelski, Gustaw Ponikiewski, Alfred Rothert, Tomasz Ruśkiewicz, Jerzy Staniewicz, Stanisław Steinhardt, Tadeusz Szafranski, Juljan Tarnawski i Karol Trzetrzewiński.

b) z powodu wykreślenia się	55
c) wykreślono za nieopłacanie składek	149

razem więc ubyło 238

W dniu 31-go grudnia 1926 roku było członków 2,449, czyli mniej niż na początku roku o 161 członków.

Według miejsca zamieszkania członkowie dzielą się jak następuje:

a) członków mieszkających w Warszawie	było	1.793
b) członków mieszkających na prowincji		646
c) członków mieszkających zagranicą		10
	razem	<u>2.449</u>

Z ogólnej liczby członków w końcu roku było 30 członków dożywotnych, którzy albo wpłacili jeszcze przed wojną jednorazowo po rubli 300 lub też zrzekli się na rzecz Stowarzyszenia poważniejszych sum, ciężących na gmachu Stowarzyszenia.

Zebrań Walnych odbyło się w 1926 r. 2: pierwsze w dniu 16-tym kwietnia i drugie w dniach: 17-go grudnia i 22-go grudnia.

Walne Zebranie w dniu 16-go kwietnia, na którym przewodniczył kol. Kühn Alfons i sekretarzował kol. Kłossowski Mieczysław w obecności 132 członków, poświęcone było sprawozdaniu z działalności Stowarzyszenia za r. 1925, które odczytał w skróceniu sekretarz Rady Stowarzyszenia, kol. Baniewicz Tadeusz. Sprawozdanie to było wydrukowane w Nr. 4-5 z r. 1926 „Wiadomości Związku Polskich Zrzeszeń Technicznych” i rozesłanie wszystkim członkom Stowarzyszenia. Bilans Stowarzyszenia za r. 1925 zreferował członek Rady, skarbnik, kol. Klarnier Czesław. Bilans ten był umieszczony również w wyżej wzmiankowanym drukowanym sprawozdaniu z działalności Stowarzyszenia. Na wniosek Rady uchwalono upoważnić Radę Stowarzyszenia do zbierania dobrowolnych składek od członków Stowarzyszenia po 2 zł. kwartalnie na doraźną pomoc dla techników pozostających bez pracy i do asygnowania narazie z sum budżetowych 5.000 zł. na cel powyższy. Przyjęto do wiadomości wniosek Koła Zebrań Towarz. przy Stowarzyszeniu, proponujący powołanie do życia „Koleżeńskie Kasy Pożyczkowej”, przekazując bliższe rozpatrzenie tego wniosku Radzie Stowarzyszenia w celu opracowania statutu Kasy Pożyczkowej. Koło ze swej strony zadeklarowało zł. 500 na zapoczątkowanie funduszu tej instytucji. Następnie wysłuchano komunikaty Rady, a mianowicie: o ofiarowaniu przez s. p. Władysława Kiślańskiego, członka-założyciela Stowarzyszenia, biblioteczki Stowarzyszenia, bardzo bogatego księgozbioru technicznego, o mającym się odbyć w dniu 13—16 maja 1926 r. w gmachu Stowarzyszenia III-im Międzynarodowym Kongresie Inżynierów Doradców i Rzeczoznawców, w którym zapowiedzieli swój udział liczni goście, przedstawiciele świata technicznego Państw zagranicznych; o mającym się odbyć w tym samym czasie zjeździe Inżynierów Słowian w celu zorganizowania Federacji Inżynierów Słowiańskich. Związek ten był zainicjowany jeszcze r. 1925, podczas obchodu jubileuszu 60-letniego istnienia Stowarzyszenia Czesko-Słowackich Inżynierów i Architektów w Pradze Czeskiej. W końcu zebrania przyjęto przez balotowanie 47 nowych członków Stowarzyszenia.

Na zebraniu w dniu 17-go grudnia w obecności 207 członków przewodniczył również kol. Alfons Kühn, sekretarzował kol. Władysław Gliński. Wobec bardzo obszernego porządku obrad i przeciągającej się dyskusji nad poszczególnymi sprawami, dalszy ciąg zebrania musiał być odłożony na dzień 22-go grudnia. Najważniejszą sprawa-

wą rozstrząsaną na tych dwóch zebraniach był dalszy stosunek Stowarzyszenia do czasopisma „Przegląd Techniczny” od dnia 1-go stycznia 1927 roku w związku z przedstawionym przez Radę do zatwierdzenia preliminarzem budżetowym, w którym nieprzewidziana była opłata za abonowanie „Przeglądu Technicznego” dla członków Stowarzyszenia, jak to miało miejsce przez dwa ostatnie lata 1925 i 1926 r. Przewidziane było jedynie subsydujum dla różnych polskich wydawnictw technicznych, z utrzymaniem wysokości rocznej składki członkowskiej na dotychczasowej stopie t. j. 52 zł. rocznie dla członków miejscowych i 36 zł. rocznie dla członków zamiejscowych. Na podstawie dłuższej dyskusji w tej sprawie uchwalono utrzymać nadal dawniejszy stosunek do „Przeglądu Technicznego”, bez podnoszenia wysokości składek członkowskich, polecając jednocześnie Radzie Stowarzyszenia zmienienie przedstawionego budżetu na rok 1927 w ten sposób, żeby pozycja wydatków na opłacenie prenumeraty „Przeglądu Technicznego” dla członków Stowarzyszenia była przywrócona. Nowy projekt budżetu na rok 1927 uchwalono rozpatrzyć na specjalnem Walnem Zebraniu w styczniu lub najpóźniej w lutym r. 1927. Następnie wybrana została specjalna Komisja w skład której weszli kol. kol. Radziszewski I., Rodowicz St., Gnoiński K., Günther W., Rogaczewski B. i Poths H. dla przedstawienia na następne Walne Zebranie projektu zmian w statucie Stowarzyszenia, ewentualnie projektu nowego statutu, przystosowanego do obecnych warunków działalności Stowarzyszenia. Uchwalono również szereg poprawek i zmian w istniejącym statucie Związku Polskich Zrzeszeń Technicznych, zaproponowanych przez Prezydium Związku do zaakceptowania przez poszczególne związkowe Stowarzyszenia. Na temże zebraniu został uchwalony wniosek Rady, skracający dotychczasowy prekluzyjny termin zalegania w opłacie składek członkowskich z 3-ech lat do roku, z tem, że Rada jest upoważniona do restytuowania praw członkowskich, o ile w ciągu następnego roku po wykreśleniu z listy członków zaległe składki będą wpłacone. Uchwalono niżyc nadal wysokość wpisowego dla nowowstępujących członków z 15 zł. na 5 zł., przewidując, że wskutek tego zwiększą się napływy nowych kandydatów na członków Stowarzyszenia, rekrutujących się w obecnej chwili głównie z młodzieży, kończącej studia techniczne. Jednocześnie uchwalono niżyc wysokość składek członkowskich (z 52 zł. na 36 zł. rocznie) dla nowych członków tej kategorii, w ciągu 2-ech lat po ukończeniu studiów technicznych. Następnie przyjęto do wiadomości powstanie nowego Koła przy Stowarzyszeniu p. n. „Koła Sportowego”, którego projekt regulaminu przekazano Radzie Stowarzyszenia dla ostatecznego zatwierdzenia. Został również uchwalony wniosek Rady, aby niektóre Wydziały Stowarzyszenia, takie jak Komitet Biblioteczny, Wydział Wydawnictw Technicznych, Sąd Koleżeński i Wydział Posiedzeń Odczytowych miały prawo do współpracy kooptować członków bez odwoływania się do wyborów na Walnem Zebraniu. W końcu zebrania odbyły się wybory do Władz Stowarzyszenia i Wydziałów na rok 1927 i przyjęto przez balotowanie 30 nowych członków Stowarzyszenia.

Skład Rady Stowarzyszenia w roku sprawozdawczym był następujący: kol. kol. Tadeusz Baniewicz, Maurycy Chorzewski, Ryszard Kaszuba, Czesław Klarner, Edward Potemski, Kazimierz Pu-

ciata, Ignacy Radziszewski, Stanisław Rodowicz, Waclaw Spława-Neyman, Edmund Telakowski, Waclaw Wańkowicz i Franciszek Żaryn.

Ponieważ członek Rady kol. C. Klarner był w ciągu paru miesięcy Ministrem Skarbu, na czas ten powołano do Rady zastępcę kol. Baranowicza.

Zajęcia w Radzie były podzielone jak następuje:

Prezes: Waclaw Wańkowicz.

Wice-Prezesi: Ignacy Radziszewski i Stanisław Rodowicz.

Sekretarz: Tadeusz Baniewicz.

Zastępca Sekretarza: Edward Potemski.

Skarbnik: Czesław Klarner.

Zastępca Skarbnika: Edmund Telakowski.

Delegaci do Delegacji Kół i Wydziałów: Waclaw Spława-Neyman i Kazimierz Puciata (jako zastępca).

Delegat do „Przeglądu Technicznego”: Edward Potemski.

Gospodarze: Stanisław Rodowicz i Ryszard Kaszuba.

Delegat do Wydziału Posiedzeń Technicznych: Maurycy Chorzewski.

Delegat do Wydziału Wydawnictw Technicznych: Edmund Telakowski.

Delegat do Komitetu Bibliotecznego: Stanisław Rodowicz.

Delegat do Spraw Prasowych: kol. Tadeusz Baniewicz.

Delegat do „Drukarni Technicznej”: Edward Potemski.

DZIAŁALNOŚĆ RADY STOWARZYSZENIA.

Rada zbierała się normalnie co dwa tygodnie we wtorki, pozatem w pozostałe wtorki zbierało się zazwyczaj Prezydjum Rady.

Rada odbyła w roku sprawozdawczym 25 zebrań przy udziale średnio 9 członków. Na 18 posiedzeniach przewodniczył kol. Wańkowicz, na 3-ch — kol. Radziszewski, na 3-ch kol. Rodowicz, na 1 kol. Chorzewski.

Stosunek do Ciał Ustawodawczych i Rządu.

Rada interesowała się wszystkimi temi poczynaniami Ciał Ustawodawczych i Rządu, które miały jakikolwiek związek z techniką lub stanem gospodarczym kraju i wypowiadała w tych sprawach swą opinię już to samorzutnie, już to na zaproszenie odnośnych władz.

Specjalną uwagę poświęciła Rada projektowi ustawy budowlanej ustawy przemysłowej, ustawy o dostawach i robotach na rzecz Skarbu; projekty te były dyskutowane w Radzie; odnośnie ich była zasięgana opinia Rady Naukowo-Technicznej, wreszcie w sprawach tych były złożone odpowiednie memoriały do władz.

Reorganizacja Ministerstwa Kolei Żelaznych i projekt zniesienia Ministerstwa Robót Publicznych, jako tego Ministerstwa, które ześrodkowuje w sobie sprawy techniczne, była przedmiotem specjalnego rozważania na posiedzeniach Rady. Odnośnie tych zamierzeń Rządu został wytosowany memoriał do Pana Prezesa Rady Ministrów, przyczem Rada zajęła to stanowisko, że organizacja Ministerstwa Komunikacji jest pożądana, natomiast Ministerstwo Ro-

bót Publicznych winno być utrzymane po przeprowadzeniu wewnętrznej jego reorganizacji, gdyż sprawy techniczne muszą być ześrodkowane w jednym ministerstwie.

Stanowisko inżyniera w armji było w dalszym ciągu przedmiotem trosk i zabiegów Rady. Sprawę tę starała się wyświetlić Rada na konferencji z Panem Prezydentem Rzeczypospolitej, któremu został złożony odnośny memoriał w imieniu Związku Polskich Zrzeszeń Technicznych.

Stowarzyszenie nasze posiada swych przedstawicieli w Państwowej Radzie Elektrycznej (kol. Gnoiński) i w Państwowej Radzie Mierniczej (kol. Sawicki).

Poza tem zaproszono przedstawicieli Stowarzyszenia do Podkomisji Ceramicznej przy Komitecie Normalizacyjnym w Ministerstwie Przemysłu i Handlu (kol. Szalkowski), do Komitetu Egzaminacyjnego przy Ministerstwie Robót Publicznych, do Komitetu Wykonawczego w sprawie bezrobotnych (przy Komisarjacie Rządu na m. st. Warszawę), na konferencję, urządzoną przez Urząd Emigracyjny w sprawie ułatwienia siłom technicznym wyjazdu do Turcji, gdzie pozukiwano techników i t. d.

Stosunek do społeczeństwa i innych organizacyj.

Rada starała się być w kontakcie ze wszystkimi organizacjami społecznymi i trzymać rękę na pulsie życia społecznego.

Na pierwszym miejscu postawić należy ścisły stosunek z innymi organizacjami technicznymi, zrzeszonymi w Związku Polskich Zrzeszeń Technicznych, do którego, jak wiadomo, Stowarzyszenie nasze weszło, jako członek-założyciel.

Stowarzyszenie nasze przyjmowało czynny udział w pracach Związku, do Zarządu którego weszli z ramienia naszego Stowarzyszenia: kol. I. Radziszewski, jako wice-prezes, kol. S. Rodowicz, jako sekretarz generalny, kol. F. Żaryn, jako skarbnik, kol. B. Deryng, jako członek Zarządu, a do Komisji Rewizyjnej kol. kol. K. Gnoiński i K. Iwanicki.

W roku sprawozdawczym odbyły się dwa Zjazdy Delegatów Związku w Warszawie i w Bydgoszczy, przy licznych udziale przedstawicieli zrzeszonych stowarzyszeń.

Następnie Rada utrzymywała stały kontakt ze Zjednoczeniem Polskich Stowarzyszeń Rzeczypospolitej, uważając jednak przystąpienie do tego Zjednoczenia z niektórych względów za przedwczesne.

Rada, przez delegatów swych kol. Baniewiczza i kol. Telakowskiego, przyjmowała w dalszym ciągu czynny udział w pracach Komitetu Daru Narodowego dla Marji Skłodowskiej-Curie i przy budowie gmachu na Instytut Radioleczniczy, która to budowa, przy bardzo wydatnej czynnej współpracy kol. Telakowskiego posunęła się znacznie naprzód i gmach stanął pod dachem.

Również Stowarzyszenie przyjmowało udział, w osobie prezesa kol. Wańkowicza, w pracach Komitetu dla uczczenia pamięci Staszica i gremjalnie uczestniczyło w uroczystościach warszawskich, związanych z tą rocznicą. Pamięci Staszica był poświęcony jeden z wieczorów piątkowych.

Stowarzyszenie uczestniczyło w uroczystości 50-letniego jubileuszu niezwykle zasłużonej instytucji Muzeum Przemysłu i Rolnictwa.

Uważając, że obywatele Państwa nie powinni obojętnie przechodzić koło rozmaitych objawów życia społecznego, Rada wypowiedziała publicznie w gazetach w formie protestu opinię swą o strajku telefonistek i pracowników tramwajowych, a również potępiła napad na posła Zdziechowskiego.

Wysłano depezę do posła Baczewskiego w Berlinie z wyrazami uznania dla jego działalności w obronie spraw polskiej mniejszości.

Stowarzyszenie nasze było zapraszane do udziału w różnych komitetach i zebraniach, między innymi bierze udział w Komitecie Budowy Pomnika Kościuszki przez delegatów z ramienia Koła Architektów kol. kol. J. Lisieckiego i B. Zurkowskiego.

Stosunki z zagranicą.

Na skutek zwrócenia się grupy inżynierów rosyjskich, znajdujących się na emigracji, Rada zgodziła się, żeby członkowie tej grupy korzystali z pomieszczenia i niektórych urządzeń Stowarzyszenia.

W gmachu Stowarzyszenia odbył się w dniach 13, 14 i 15 maja Międzynarodowy Kongres Inżynierów Doradców i Inżynierów Rzeczoznawców, organizowany przez K. I. D. I. R., przy licznym udziale zagranicznych gości.

W dniu 11 i 12 maja również w Gmachu Stowarzyszenia miał miejsce Zjazd Słowiańskich Inżynierów, organizowany przez Związek Polskich Zrzeszeń Technicznych, w rezultacie którego została założona Federacja Słowiańskich Inżynierów. Uczestników przyjmowało Stowarzyszenie bankietem. W zjeździe uczestniczyli delegaci Czechosłowackich, Jugosłowiańskich i Bułgarskich Inżynierów.

Rada przyjmowała podwieczorkiem w gmachu Stowarzyszenia wycieczkę węgierską i brała udział w przyjęciu przez Towarzystwo Polsko-Czeskie wycieczki Czechosłowackiej.

Na Międzynarodowy Zjazd Mierniczych w Poznaniu Rada delegowała członka Koła Inżynierów Mierniczych kol. J. Piotrowskiego.

Dzięki interwencji Rady, został delegowany na Międzynarodowy Kongres Żeglugi kol. Tillinger Tadeusz, który zgłosił na ten kongres swój referat.

Z okazji obchodu rocznicy Niepodległości Stanów Zjednoczonych, Stowarzyszenie przyłączyło się do składanego Prezydentowi Stanów przez nasz naród adresu.

Wreszcie należy podkreślić, że przy Stowarzyszeniu istnieje i rozwija się pomyślnie Sekcja Inżynierów Cywilnych we Francji.

Działalność w sprawie szkolnictwa.

Interesując się zawsze gorąco sprawami szkolnictwa wogóle i sprawami szkolnictwa technicznego i zawodowego w szczególności, Rada zwracała szczególną uwagę na kwestje, związane ze szkolnictwem.

Na życzenie Szkoły Technicznej w Wilnie, wydano jej dublety z Biblioteki Stowarzyszenia.

Zajmowano się sprawą praktyk wakacyjnych dla studentów.

Dyskutowano nad kwestją, podniesioną przez Koło Organizacji Pracy, wprowadzenia do szkół średnich i wyższych wykładów zasad naukowej organizacji pracy.

Na zaproszenie Dyrektora Państwowej Szkoły Budownictwa w Warszawie delegowano do Rady Opiekuńczej tej Szkoły kol. Wańkowicza.

Delegat Stowarzyszenia przyjmował udział w Komisji egzaminacyjnej dla mierniczych przy Ministerstwie Robót Publicznych. W uroczystości zamknięcia roku szkolnego w szkole zawodowej Urzędu Starszych Zgromadzenia Murarzy, Rada brała również udział przez swego delegata.

Stypendjum jubileuszowe Stowarzyszenia było wypłacane w roku sprawozdawczym, również, jak w roku poprzednim, p. Stanisławowi Majewskiemu, studentowi Wydziału Inżynierji Lądowej Politechniki Warszawskiej.

Sprawy techniczne.

Aktualne sprawy techniczne były poddawane na posiedzeniach Rady szczegółowej dyskusji.

Tak rozgłosnej, interesującej już nie tylko Warszawę sprawie zburzenia soboru na Placu Saskim Rada poświęciła jedno posiedzenie, na które zaproszony został naczelnny inżynier m. st. Warszawy p. Słomiński, i na którym w sposób wyczerpujący wyjaśniono przyczyny początkowego niedołęznego prowadzenia rozbiórki soboru i wyrażono swe uznanie dla pracy inż. Słomińskiego.

Omawiano również budowę kanału, łączącego Wartę z Wisłą i udzielono jej poparcia u władz.

Przyjmowano udział przez delegata w Komitecie Wykonawczym Wystawy „Mieszkanie i Miasto“ i w uroczystości otwarcia nowozbudowanych filtrów.

Rada subsydjowała wydawnictwo „Technik“, udzielając mu zwrotnej pożyczki w wysokości 5.000 zł.; subsydjum to musiało być z konieczności nieduże, gdyż sum budżetowych na ten cel Rada nie posiadała.

Na wniosek Instytutu Naukowej Organizacji Pracy udzielono zwrotnego sybsydjum w wysokości zł. 500 na wydanie pracy inż. Dąbrowskiego p. t.: „Główne wytyczne organizacji komunikacji samochodowych“ i zł. 300 Warszawskiemu Towarzystwu Politechnicznemu na wydawnictwa.

Przyjęto wreszcie udział w komitecie uczczenia prof. Boguckiego z racji 50-letniego jubileuszu jego działalności.

KOMISJA REWIZYJNA.

Skład Komisji Rewizyjnej w roku sprzodawczym był następujący: kol. kol. Józef Barczewski, Leon Buszkowski, Ludwik Knauff, Mieczysław Koneczny, Faustyn Rasiński.

SPRAWOZDANIE FINANSOWE.

B I L A N S

Stowarzyszenia Techników Polskich w Warszawie
31 grudnia 1926 roku

Kasa	2.746.33	Fundusze własne	112.10
Banki	4.450.91	Fundusze obce	6.536.02
Udziały	1.00	Fundusz na zakup urządzeń wewnet.	6.872.64
Papiery procentowe	25.676.13	Fundusz zapomog.	5.042.00
Dłużnicy Stowarz.	16.824.02	Rezerwy na spłatę długów:	
Biblioteka	1.00	a) z lat 1924 i 1925	28.322.06
Ruchomości	1.00	b) z roku 1926	<u>5.084.88</u>
Nieruchomości	1.00	Długi Stowarzyszenia	1.00
Wydatki na poczet budżetu 1927 r.	2.905.45	Składki na poczet 1927 r.	384.50
Dłużnicy Funduszu Zapomogowego	1.375.00	Wpływy na poczet 1927 r.	1.105.00
		Sumy przechodnie	521.64
	zł. 53.981.84		zł. 53.981.84

WPŁYWY I WYDATKI ZA ROK 1926

Dochody różne	121.601.91	Wydatki w 1926 r.	191.994.18
Składki członk	81.477.15	Zw. Polsk. Zrzeszeń Technicznych	6.000.00
		Rezerwa na spłatę dłu- gów hipotecznych	5.084.88
	<u>203.079.06</u>		<u>203.079.06</u>

Powyższe zestawienie bilansowe nie odzwierciedla należycie stanu majątkowego Stowarzyszenia, ponieważ zarówno wartość nieruchomości i inwentarza, jak i wysokość zobowiązań Stowarzyszenia oszacowane są na 1 złoty, jako wielkości nieokreślone.

Podobnie jak lat ubiegłych oszacowanie majątku Stowarzyszenia odłożono do czasu unormowania się stosunków przy wartościowaniu przedmiotów.

Wysokość prywatnych długów hipotecznych będzie można określić dopiero po ukończeniu powództwa sądowego, które wszczął przeciwko nam jeden z naszych wierzycieli hipotecznych.

Zestawienie Budżetu z Dochodami i Wydatkami z roku 1926

Stowarzyszenia Techników Polskich w Warszawie

Dochody	Pobrano w 1926 r.	Wydatki	Preliminowano na rok 1926	Wydatkowano w roku 1926
1) Komorne z gmachów: Gimnazjum im. Staszica i Stowarzyszenia a) bieżące komorne z gmachu gimn. im. Staszica . b) bieżące komorne z gmachu Stowarzyszenia . c) zaległe z lat ubiegłych,	35 000	1) Związane z posiad. gmachu: a) podatki i ubezpieczenia b) dozorca c) utrzymanie i remont gmachu d) woda i kanały 2) Wydatki ogólne: a) wynagr. personelu Kanc. b) materiały pisemne, telef. 3) Wydatki, związane z życiem towarz. i klubowem 4) Utrzymanie lokalu: a) oświetlenie. b) ogrzew. i pensja palacza . c) służba i nadzór d) do dyspozycji Kom. Gosp. na zakup urządzeń wewnt. techn.-społecznych: a) bibl. i wydz. bibliograficz. b) Wydział Posiedzeń Techn. c) Kola i Wydziały d) Zw. Pol. Zrzesz. Techn. e) wydawnictwa techniczne f) stypendjum studenta g) druk sprawozdań z posiedz. h) "Przegląd Techniczny" i) reprezentacja j) ofiary na cele społ. i ośw. . .	13,000 1,350 14,000 2,000 29,300 4,840 10,000 7,650 9,500 15,000 20 000 2,000 5,000 6,000 2,160 1,000 30,000 5,000 3 000	15,852 1,200 11 309 899 29,260 28 260 4 653 9 321 7,077 8,425 14,247 19,854 414 3,758 6,000 — 2,340 — 31,158 4,118 3,440
2) Z różnych źródeł: z wynajęcia sal, wejściowego, składki stałych gości, wpłowego i z klubu 3) Składki członków	20,718 16,000 5 018 41,736 83,444 81,477	6) Na spłatę długów i procent. rezerwa na spłatę dług.hipot. 7) Nieprzewidziane 8) Do dyspozycji Kom. Zapom	206,657 2,000 217,000 217,000	71,092 22,321 5,084 1,392 206,657 5,492 212,149
4) Dobrowolne składki członków na Fundusz Zapomogowy, zapoczątkowane w 1926 r.	217,000		217,000	212,149

Na spłatę długów hipotecznych budżet nasz przewiduje od 3-ch lat pewne rezerwy, figurujące w bilansie w łącznej sumie zł. 33.406 gr. 94. Suma ta ulokowaną jest częściowo w papierach procentowych, a częściowo użytą została, jako pożyczka zwrotna, dla wydawnictwa „Technik”.

Przechodząc do sprawozdania z gospodarki budżetowej, należy zaznaczyć, że zamiast przewidywanych w budżecie wpływów zł. 217.000 osiągnięto tylko sumę zł. 206.657, do której to sumy zastosowano wydatki w sposób, podany w tablicy porównawczej umieszczonej na str. B—18.

Z zestawienia tego wynika, że wszystkie nasze źródła dochodów nie dopisały częściowo, z wyjątkiem nieprzewidzianego zwrotu zaległości za komorne, która to suma pozwoliła zamknąć budżet bez deficytu. Strona wydatków wykazuje, że musieliśmy ograniczyć wszystkie nasze potrzeby życia wewnętrznego Stowarzyszenia, aby pokryć zwiększone ponad przewidziane w budżecie wydatki na opłacenie podatków, prenumeratę „Przeglądu Technicznego” i ofiary na cele społeczne i oświatowe.

Z przekazanych Komisji Gospodarczej zł. 14.247 na zakup urządzeń wewnętrznych zużytkowano zł. 10.263 na wewnętrzne potrzeby gospodarcze, a zł. 3.984 pozostaje nadal do dyspozycji Komisji.

Z osiągniętych drogą dobrowolnych składek zł. 5.492, Komitet Zapomogowy zużytkował zł. 450 jako zapomogi i zł. 1.375, jako pożyczki zwrotne, reszta t. j. zł. 3.667 jest do dyspozycji Komitetu.

Gorliwość uiszczenia składek członkowskich wykazuje następujące zestawienie:

Ilość członków, opłacających składki regularnie . .	45,0 ⁰ / ₀	stowarz.
„ „ zalegających w opłacie 1 kwartał . .	3,6 ⁰ / ₀	„
„ „ „ „ „ 1/2 roku . .	15,0 ⁰ / ₀	„
„ „ „ „ „ 3 kwartały . .	4,2 ⁰ / ₀	„
„ „ „ „ „ 1 rok . .	9,9 ⁰ / ₀	„
„ „ „ „ „ więcej niż rok . .	22,3 ⁰ / ₀	„
	<u>100,0⁰/₀</u>	

pozostała w ten sposób suma zaległości wynosi = 55.000 zł.

W roku 1926 w łonie Stowarzyszenia działały następujące organizacje:

I. Delegacja Kół i Wydziałów powstała w roku 1919 i, stosownie do § 30 statutu Stowarzyszenia, ma za zadanie: uzgadniać działalność Kół i Wydziałów, reprezentować je i współdziałać z Radą Stowarzyszenia, zestawiać listy kandydatów do Władz Stowarzyszenia, wydawać opinie w sprawach, dotyczących Kół i Wydziałów, załatwiać sprawy, poruszane na Walnych Zebraniach Stowarzyszenia. Kola i Wydziały są reprezentowane w Delegacji przez swych przedstawicieli i ich zastępców. Delegacja odbyła w roku sprawozdawczym 11 posiedzeń, na których poruszane były następujące najważniejsze sprawy: nostryfikacja dyplomów zagranicznych, sprawa udzielania zapomóg i pożyczek członkom Stowarzyszenia, utworzenie przy Stowarzyszeniu Kasy Pogrzebowej, sprawa likwidacji fabryk w kraju i przenoszenie ich poza granice kraju, sprawa uczenia zasłużonych członków Stowarzyszenia przez zebranie od rodzin członków fotografii w celu umieszczenia ich w gmachu Stowarzyszenia, rozpatrywano szkic regulaminu dla Władz Stowarzyszenia i zmiany statutu Stowarzyszenia, sprawę przyjęcia grupy techników rosyjskich do Stowarzyszenia, wreszcie rozpatrywano stosunek Stowarzyszenia do „Przeglądu Technicznego” w związku z rozpatrywanym budżetem Stowarzyszenia na r. 1927. Delegacja w roku sprawozdawczym rozpoczęła rozsyłanie do wszystkich Kół i Wydziałów odpisów protokołów ze wszystkich posiedzeń Delegacji w celu bliższego informowania o sprawach, rozpatrywanych w Delegacji w celu uzgodnienia opinii wszystkich Kół i Wydziałów w sprawach ważniejszych, dotyczących działalności Stowarzyszenia. Przewodniczącym był — kol. Günther Waclaw, sekretarzem — kol. Kłossowski Mieczysław.

II. Komitet Biblioteczny powstał w roku założenia Stowarzyszenia 1898 r., ma na celu zarządzanie biblioteką i czytelnią czasopism i gazet. Komitet składa się z 6 członków i 3 zastępców, wybieranych przez Walne Zebranie. W roku sprawozdawczym zakupiono 124 dzieła w różnych językach. Otrzymano jako ofiarę w książkach i broszurach 72 dzieła, nie licząc poważnego kilkuset tomowego księgozbioru, ofiarowanego Bibliotece Stowarzyszenia przez ś. p. Władysława Kiślańskiego, który to księgozbiór jeszcze nie jest skatalogowany. Poza tem ofiary w książkach wpłynęły od inż. Ksawerego Gnoińskiego, Akademii Górniczej w Krakowie, Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, Aleksandra Strąbskiego, Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Berlinie, Aleksandry Rajewskiej, Zygmunta Przyrembla, Kazimierza Pichelskiego, Tomasza Oxińskiego, prof. Karola Adamieckiego, Ministerstwa Skarbu, Magistratu m. st. Warszawy i m. Łodzi, Pana Ministra Klarnera, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, ś. p. Władysława Łatkiewicza. Abonowano dla czytelnii czasopism w języku polskim technicznych 25 i 3 treści ogólnej lub ekonomicznej. Pewną ilość czasopism otrzymywano w ofercie od Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Gazet w języku polskim abonowano 12, czasopism w językach obcych 51 technicznych, w tej liczbie w języku angielskim 11, francuskim 15, 1 tyg. ilustr. treści literackiej w jęz. franc. i 1 w jęz. angielskim. W języku niemieckim abonowano czasopism technicznych 25. Oprócz tego czytelnia otrzymywała znaczną ilość czasopism reklamowych w języku angielskim od Poselstwa Angielskiego w Warszawie. Na dzień 31.XII

1926 r. katalog biblioteki obejmował 7.316 dzieł w 8.069 tomach w czym było 2.643 tomy czasopism w różnych językach. Komitet wobec braku środków materialnych nie mógł w dalszym ciągu rozpocząć swej pracy nad zapoczątkowaniem bibliografii technicznej. Ograniczono się do przygotowania materiałów dla stworzenia katalogu bibliografii technicznej, a mianowicie poszczególni członkowie Komitetu zajęli się tłumaczeniem na język polski wzoru katalogowania wydawnictw systemem dziesiętnym Międzynarodowego Instytutu Bibliograficznego w Brukseli. W roku 1926 Komitet wydał w druku alfabetyczny skorowidz do działowego katalogu systemu dziesiętnego dla potrzeb czytelników biblioteki Stowarzyszenia. Skorowidz ten będzie stale uzupełniany i rozszerzany, w miarę posuwania się tłumaczenia wzoru francuskiego katalogowania wydawnictw, wydanego przez Międzynarodowy Instytut Bibliografii w Brukseli. Ponieważ system dziesiętny katalogowania księgozbiorów, stosowany jest w kilku bibliotekach w Polsce, bardzo ważnym jest wydanie tego wzoru w języku polskim, wobec tembardziej wyczerpania wydań w języku francuskim. Komitet Biblioteczny postanowił zwrócić się do poszczególnych bibliotek, w których system ten jest stosowany, a także do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o współpracę i subsydia materialne w celu doprowadzenia zamiaru wydania powyższego wzoru w języku polskim. Liczba członków Stowarzyszenia, wypożyczających książki i roczniki czasopism w roku sprawozdawczym wynosiła 1.489 osób (w roku poprzednim 1.053 osoby), przyczem poczytność według działów wiedzy była następująca: psychotechnika 15 osób, ekonomja przemysłowa, organizacja pracy, administracja 189, fizyka, mechanika teoretyczna, meteorologja, matematyka i geodezja 97, ogólny dział wiedzy technicznej 56, budowa maszyn i silników spalinowych 206 elektrotechnika, telegrafja, telefonja, radjotechnika 189, górnictwo 4, budowa mostów 50, kolejnictwo 40, budowa dróg bitych 24, hydrologja i technika dróg wodnych 20, technika sanitarna (ogrzewanie, wentylacja i wodociągi) 60, technika lotnicza, samochodowa i tabor komunikacji rzecznej 30, technika rolnicza 11, technologja chemiczna 57, hutnictwo i metalurgja 40, przemysł fabryczny metalowy, drzewny, skórzany i t. p. 50, technika budowlana 73, architektura 39, historia i geografja 2. Zgłoszeń na roczniki czasopism było 299. Komitet wydatkował w ciągu roku na prenumeratę gazet polskich zł. 739.80, czasopism polskich zł. 801.85, czasop. obcych zł. 4.747, na kupno książek i broszur polskich zł. 908.07, w językach obcych zł. 7.126.83, na oprawę książek i czasopism zł. 5.087.98, pensja personelu zł. 2.805.10, na bibliografję zł. 452.75 i na różne wydatki zł. 330.59. Razem na bibliotekę wydano zł. 23.000. W skład Komitetu wchodził kol. kol. Zembizuski Michał — przewodniczący, Przewalski Szymon — zastępca przewodniczącego, Suski Franciszek — sekretarz, Szachtmajer Kazimierz — skarbnik, Mikulski Czesław, Lehrbach Juljan, Ciechomski Leon, Siwecki Władysław — członkowie Komitetu i zastępcy. Delegatem z ramienia Rady Stowarzyszenia był kol. Rodowicz Stanisław i delegatem Koła Architektów — kol. Michalski Feliks.

III. **Komisja Gospodarcza** powstała w styczniu 1925 roku, na skutek decyzji Rady Stowarzyszenia, w celu normowania życia klubowego w Stowarzyszeniu Techników; ma ogólny nadzór nad sprawami gospodarczemi, między innymi nad prowadzeniem bufetu przez

przedsiębiorcę. Komisja rozpatrywała wysokość cen w bufecie, dawała inicjatywę w sprawie przeróbek i odnawiań w lokalach klubowych. Członkowie Komisji pełnili kolejno dyżury w dni klubowe w godzinach wieczornych. Przewodniczącym był kol. Kaszuba Ryszard, sekretarzem — kol. Dąbrowski Witold.

IV. Komitet Kwalifikacyjny istnieje od daty założenia Stowarzyszenia (1899 r.) i ma na celu rozpatrywanie zgłoszeń kandydatów na członków Stowarzyszenia; składa się z 18-tu członków, wybieranych corocznie przez Walne Zebranie. W roku sprawozdawczym Komitet odbył 7 posiedzeń, na których polecił do przyjęcia 77 kandydatów na członków, odłożył dla dodatkowych informacyj 12 kandydatów, niezakwalifikował 3 kandydatów, przyjął w poczet stałych gości 3 kandydatów. Skład Komitetu stanowili koledzy: Baranowicz Roman, Bochnia Stanisław, Buczkowski Józef, Gołębiowski Aleksander, Günther Wacław, Kłossowski Mieczysław, Korwin-Krukowski Henryk, Kozłowski Władysław, Mieczysław Mieczysław, Możdziński Stefan (zmarł), Rodkiewicz Jan Aleksander, Splawa-Neyman Wacław, Słóarski Michał, Świętochowski Jan, Taylor Karol, Wiśniewski Władysław, Zdrodowski Antoni, Zieliński Feliks II. Skład Prezydium był następujący: kol. Korwin-Krukowski Henryk — przewodniczący, kol. Buczkowski Józef — sekretarz.

V. Rada Naukowo-Techniczna. Rada Naukowo-Techniczna powstała dnia 14 stycznia 1926 r. i celem jej jest praca w porozumieniu z zrzeszeniami technicznymi, ekonomicznymi i rolniczymi w celu podniesienia wytwórczości krajowej i zapewnienia samowystarczalności. Z tego punktu widzenia R. N. T. rozpatrywała szereg zagadnień, a więc konieczność popularyzacji techniki we wszystkich środowiskach społeczeństwa, konieczność uruchomienia Wydziału Informacyjnego o Wytwórczości Krajowej i starała się uzgadniać działalność Kół i Wydziałów fachowych wewnątrz Stowarzyszenia. W skład R. N. T. wchodziło 32 delegatów Kół fachowych. R. N. T. odbyła w roku sprawozdawczym 8 walnych zebrań, 1 odczytowe i 16 Zarządu. Najważniejsze sprawy poruszane na posiedzeniach R. N. T. były: sprawa popularyzacji techniki drogą odczytów i za pośrednictwem prasy codziennej, wydanie opinii w sprawie rozbiórki soboru na Placu Saskim, wydanie opinii w sprawie projektu belgijskiego o używaniu tytułu architekta, wydanie opinii o pożądanym kierunku „Przeglądu Technicznego”, zaopiniowanie sprzeciwu o uchwale Komitetu Normalizacyjnego, dotyczącej wymiarów cegły, omawianie sposobu załatwiania oceny wynalazków, wniosek o wprowadzeniu wykładów Naukowej Organizacji Pracy w szkołach średnich, udział R. N. T. w organizacji II-go Zjazdu Techników Zrzeszonych, który ma się odbyć we Lwowie w roku 1927. Na jednym z posiedzeń prof. Deryng wygłosił odczyt na temat: „Współpraca zrzeszeń technicznych, ekonomicznych i rolniczych celem podniesienia wytwórczości krajowej i zapewnienia samowystarczalności”, rezultatem tego odczytu było utworzenie „Rady Pracy Gospodarnej” w Warszawie. R. N. T. zainicjowała w porozumieniu z Macierzą Szkolną uruchomienie kursu dla popularyzatorów wiedzy technicznej. Przewodniczącym był kol. prof. Roman Podoski, sekretarzem kol. Stanisław Rodowicz, zaś zastępcami przewodniczącego kol. prof. Henryk Korwin-Krukowski i kol. Ksawery Gnoiński.

VI. Sąd Koleżeński. Sąd Koleżeński powstał w lipcu 1921 roku i celem jego jest rozpatrywanie spraw, dotyczących się przekroczeń natury etycznej członków Stowarzyszenia Techników i niewłaściwego ich zachowania się, utrudniającego wzajemne współzycie. Sąd Koleżeński składa się z 22 członków, wybieranych przez Walne Zebranie. Sąd odbył w ciągu 1926 roku 3 posiedzenia plenarne poza tem zaś szereg posiedzeń oddzielnych kompletów sędzących sprawy. W ciągu roku zgłoszono do Sądu Koleżeńskiego trzy sprawy. Sekretarzem Głównym Sądu Koleżeńskiego był kol. Franciszek Bąkowski. Zastępcą — kol. Stefan Twardowski, delegatami do Delegacji Kół i Wydziałów byli: kol. kol. Henryk Poths i Julian Roman. W skład Sądu Koleżeńskiego wchodził kol. kol.: Bąkowski Franciszek, Brygiewicz Waclaw, Bochnia Stanisław, Buczkowski Józef, Budkiewicz Józef, Buszkowski Leon, Buterlewicz Józef, Czechowicz Bolesław, Furuhjelm Jan Ryszard, Günther Waclaw, Knechowicz Jan, Kreczyński Zygmunt, Lilpop Franciszek, Mańkowski Zygmunt, Myszczczyński Ignacy, Paszkowski Waclaw, Potemski Edward, Poths Henryk, Pożaryski Mieczysław, Roman Julian, Taylor Karol, Twardowski Stefan.

VII. Wydział Posiedzeń Technicznych składał się w roku sprawozdawczym z następujących kolegów: Bąkowski Franciszek, Bronikowski Józef, Chorzewski Maurycy, Gierdziejewski Kazimierz, Gorzdowski Ludwik, Holtorf Marjan, Januszewski Piotr, Kokoczyński Józef, Kubicki Andrzej, Lehrbach Julian, Lenartowicz Józef, Lewandowski Zygmunt, Łoziński Cezary, Niedzielski Antoni, Otolski Stefan, Paszkowski Waclaw, Pichelski Kazimierz, Podoski Roman, Rodowicz Stanisław, Schramme Waclaw. Przewodniczącym był kol. prof. Roman Podoski, sekretarzem — kol. Kazimierz Pichelski. Wydział zorganizował 30 odczytów, z których w 14-tu poruszano tematy techniczne, w 15-tu tematy gospodarcze, w pozostałych różne inne zagadnienia.

Wygłoszono następujące odczyty:

- 8.I. Odczyt p. Inż. S. Drewnowskiego p. t. „Państwowe monopole przemysłowe i handlowe“.
- 15.I. Odczyt p. Inż. J. Mikułowskiego-Pomorskiego p. t. „Myśli przewodnie szkolnictwa zawodowego w Stanach Zjedn. Am. Półn.“.
- 22.I. Odczyt p. Inż. F. Kucharzewskiego p. t. „O Staszicu, jako początkodawcy życia zawodowego techników polskich“.
- 29.I. Odczyt p. gen. Zagórskiego p. t. „Rozwój polskiego przemysłu lotniczego“ — z przezroczami.
- 5.II. Odczyt p. F. Rostkowskiego p. t. „Niepowodzenia naszej dotychczasowej polityki handlowo-morskiej, jej przyczyny i skutki“.
- 12.II. Odczyt p. M. Szczytta p. t. „Chemja na usługach wojny“ — z przezroczami.
- 19.II. Odczyt p. Inż. E. Landsberga p. t. „Uwagi w sprawie załamania się przemysłu w dobie kryzysu“.
- 26.II. Dyskusja nad odczytem inż. Landsberga.
- 5.III. Odczyt p. Inż. K. Szachtmajera p. t. „Tabor wiślany w liczbach“ — z przezroczami.
- 12.III. Odczyt p. Prof. K. Bohdanowicza p. t. „Nafta w Polsce — z przezroczami.“
- 19.III. Odczyt p. Dr. J. Borowika p. t. „Eksploatacja bogactw morskich“ — z przezroczami.

26.III. Odczyt p. Prof. B. Derynga p. t. „Współpraca zrzeszeń technicznych, ekonomicznych i rolniczych, celem podniesienia wytwórczości i zapewnienia samowystarczalności”.

23.IV. Odczyt p. S. Śliwińskiego p. t. „Silniki trójfazowe, asynchroniczne i ich fabrykacja” — z przezroczami.

30.IV. Zbiorowy odczyt chemiczny: „Stan i warunki przemysłu chemicznego”, p. E. Trepka „Rys ogólny”, p. Inż. E. Berger „Przemysł nieorganiczny”, p. Inż. W. Płużański „Przemysł organiczny”.

7.V. Odczyt p. R. Mierzyńskiego p. t. „Drogi wodne w Polsce, ich znaczenie gospodarcze i polityczne”, p. A. Rylke p. t. „Nasza żegluga śródlądowa, jej obecny stan i potrzeby” — z przezroczami.

10.V. Odczyt p. Inż. A. Olszewskiego p. t. „Ogólne podłoże konfliktu w przemyśle węglowym w Anglii”.

21.V. Odczyt p. Inż. A. Rylke p. t. „Bezprzeładunkowe przewozy wodne z wnętrza kraju do Gdyni” — z przezroczami.

28.V. Odczyt p. Inż. A. Gołębiowskiego p. t. „Nasza produkcja i wywóz w ciągu ostatniego trzylecia na tle przewozów kolejowych przed wojną w b. zaborze rosyjskim”.

4.VI. Dokończenie odczytu o stanie i rozwoju przemysłu chemicznego: p. Dr. S. Otolski „Przemysł chemiczno-farmaceutyczny”, p. Inż. J. Podraszko „Przemysł tłuszczowy”, p. Dr. F. Wiślicki „Sztuczne włókna i przetwory celulozowe.

11.VI. Odczyt p. Inż. P. Drzewieckiego p. t. „Podstawy prospekcji gospodarczej w Stanach Zjednoczonych Ameryki Półn.” — z przezroczami.

1.X. Odczyt p. Inż. F. Kucharzewskiego p. t. „Sto lat życia zawodowego techników polskich”.

8.X. Odczyt p. Inż. P. Drzewieckiego p. t. „O normalizacji, jej postępkach i o zjeździe normalizacyjnym w Ameryce”.

15.X. Odczyt p. Inż. A. Eygera p. t. „Współczesny przemysł cementowy — z przezroczami.

22.X. Odczyt p. Inż. T. Baniewiczza p. t. „Stan obecny budowy kolei elektrycznej Warszawa—Grodzisk—Żyrardów” — z przezroczami, p. Inż. S. Kwinto „Jak się zapowiada stan gospodarki polskiej”.

29.X. Wieczór dyskusyjny „O manifeście finansistów”. Słowo wstępne wygłosił p. Inż. M. Chorzewski.

5.XI. Odczyt p. Inż. P. Drzewieckiego p. t. „Ameryka w opinii angielskich związków zawodowych” — z przezroczami.

12.XI. Odczyt p. Inż. Z. Słomińskiego p. t. „Rozbiórka soboru na Placu Saskim” — z przezroczami.

19.XI. Odczyt p. Inż. E. Bergera p. t. „Zastosowanie gazów bojowych w czasie pokoju” — z przezroczami.

26.XI. Odczyt p. Inż. P. Drzewieckiego p. t. „Czem Ameryka może służyć za wzór?”, p. Prof. K. Adamickiego „Znaczenie zbliżenia inżynierów w Polsce z inżynierami Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej”, prof. A. Rogińskiego p. t. „Ostatnie postępy w rozwoju przemysłu Stanów Zjedn. Am. Półn.”.

3.XII. Odczyt p. Inż. A. Pauly'ego p. t. „Najnowsze sposoby poruszania statków” (propulser) — z przezroczami i filmami.

10.XII. Odczyt p. F. Rostkowskiego p. t. „Wytyczne morskiej polityki Polski”.

VIII. Wydział Szkolnictwa Technicznego. Wydział ten powstał dnia 19.X.1925 r. i ma na celu sprawy związane ze szkolnictwem technicznym. Liczba członków Wydziału wynosiła 58 osób. Wydział odbył 5 posiedzeń Zarządu i zajmował się rozpatrywaniem spraw dotyczących programu wyższych uczelni technicznych i porównanie ich z programami uczelni zagranicznych. Rozpatrywano także programy szkół zawodowych, różne typy tych szkół, wykształcenia średniego, wyższego i niższego. Skład prezydium Wydziału był następujący: kol. Rogowski Maciej — przewodniczący, kol. Kłossowski Mieczysław — sekretarz i kol. Kaszuba Ryszard — skarbnik.

IX. Wydział Wydawnictw Technicznych, skład którego był następujący: kol. kol.: Korwin-Krukowski Henryk, Mikulski Czesław, Pietruszka Marcin, Płuzański Stanisław, Stefanowski Bohdan, Taylor Karol, Witoszyński Czesław. Przewodniczącym był kol. Taylor Karol, sekretarzem — kol. Pietruszka Marcin, skarbnikiem — kol. Mikulski Czesław. W roku sprawozdawczym odbyło się 8 zebrań Wydziału i 3 Zebrania Zarządu. Celem Wydziału jest wydawanie, subwencjonowanie i popieranie wydawnictw technicznych w języku polskim. Dzięki usilnym staraniom Wydziału sprawa druku „Technika” posunęła się naprzód, chociaż brak gotówki opóźnił rozpoczęcie druku. W roku sprawozdawczym wydane zostały dalsze 2 części I-go tomu i I-sza część II-go tomu „Technika”. Do końca roku 1927 będzie prawdopodobnie ukończony druk I-go tomu „Technika”. Ogólna suma dochodów wyniosła zł. 16.244, na które złożyły się: prenumerata zeszytów, subdyja od różnych instytucyj państwowych i społecznych i pożyczki Stowarzyszenia Techników. Wydatki wydawnictwa w roku sprawozdawczym wyniosły zł. 13.526.

KOŁA FACHOWE.

Poniżej podane są sprawozdania z działalności poszczególnych Koł fachowych.

1. **Koło Architektów** liczyło członków 134. W roku sprawozdawczym odbyło 35 zebrań walnych, 11 odczytowych i 4 Zarządu. Koło ma na celu zawodowe współzycie architektów, obronę interesów architektury na terenie władz państwowych i komunalnych, obronę interesów zawodowych architektów. Najważniejszymi sprawami poruszanymi na posiedzeniach były: organizacja Związku Koł Architektonicznych (utworzenie Delegacji Architektów Polskich), reorganizacja Ministerstwa Robót Publicznych, reorganizacja Departamentu Sztuki i Kultury przy Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, prawa autorskie w architekturze, organizacja konkursu na gmach Ligi Narodów w Genewie, Izby Architektów, konkursy architektoniczne, ogłaszane przez Koło. Koło ogłosiło i przeprowadziło konkurs architektoniczny na gmach Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie, na kościół Opatrzności w Białymstoku i na Domy Ludowe. Poszczególni członkowie Koła brali udział w innych konkursach, ogłaszanych przez obce instytucje. Poza tem Koło brało udział przez delegatów w 10-ciu instytucjach społecznych, a także w 3-ch zjazdach architektonicznych. Koło wzięło również udział w Międzynarodowym Zjeździe Inżynierów Doradców, który się odbył w maju

w Warszawie, a także w Kongresie Praw Autorskich oraz Międzynarodowym Zjeździe Architektów w Paryżu. Przewodniczącym Koła był kol. Rogaczewski Bogumił, sekretarzem — kol. Żurkowski Bolesław oraz kol. kol. Wóycicki Zygmunt, Raniecki Aleksander i Hinz Jan wchodzili, jako członkowie prezydium, do Zarządu Koła. Stan funduszków Koła był następujący: przychód wyniósł zł. 9.688.66, rozchód zł. 9.687.15. Na rachunku Koła w Banku Ziemiańskim Koło miało w przychodzie zł. 11.652 i w rozchodzie zł. 11.044.90.

2. Koło Ekonomiczne powstało w r. 1919 i liczyło 19 członków. Koło ma na celu rozpatrywanie spraw i zagadnień o charakterze ekonomicznym i gospodarczym Polski. Koło odbyło 9 walnych zebrań i 2 odczytowe. Najważniejszymi sprawami poruszonymi na posiedzeniach były wobec tego zagadnienia dotyczące finansów Polski i sytuacji oraz warunków gospodarczych. Przewodniczącym Koła był kol. Kwinto Stanisław.

3. Koło Górników i Hutników. Członkowie koła są jednocześnie członkami Warszawskiego Koła Stowarzyszenia Polskich Inżynierów Górniczych i Hutniczych. Koło powstało w roku 1921 i ma na celu działalność naukowo-zawodową i organizację samopomocy koleżeńskiej. Ilość członków czynnych 75, popierających 22. W ciągu roku Koło odbyło zebrań walnych i odczytowych 6, zarządu 8 posiedzeń. Na posiedzeniach swoich Koło poruszało sprawę założenia Kasy Zapomogowej i projekt polskiej ustawy górniczej. Wygłoszone zostały następujące referaty: geolog St. Małkowski: „O rozmieszczeniu, warunkach występowania koalinów wołyńsko-poleskich”, prof. inż. M. Kowalski: „Znaczenie przemysłowe koalinów wołyńsko-poleskich”, geolog dr. E. W. Janczewski: „Waga grawitacyjna Eōtrośa i jej zastosowanie do poszukiwań geologiczno-górniczych”, geolog inż. A. Makowski: „Budowa polskiego Zagłębia węglowego”. Przewodniczącym koła był kol. prof. Zarański Jan, wiceprzewodniczącym kol. Gorazdowski L., sekr. geolog Samsonowicz Jan, skarbnikiem kol. dr. Olszewski St. Do Komisji Rewizyjnej należeli kol. kol.: prof. H. Korwin-Krukowski, St. Szymanowski i W. Urbanowicz. Przychód kasowy wyniósł 1196 zł. 97 gr., rozchód zaś 840 zł. 13 gr.

4. Koło Inżynierów Cywilnych, do którego należą b. wych. Instytutu Inżynierów Cywilnych w Petersburgu i które liczy 36 członków. Koło odbyło 1 walne zebranie, 9 odczytowych i 12 Zarządu oraz odbyło 25 specjalnych zebrań komisyjnych. Najważniejsze sprawy poruszane na posiedzeniach Koła były: odczyty o zabytkach architektury polskiej, o robotach wykonywanych przez firmę „Ulen et Company”, dyskusje o uprawnieniach techników b. zaboru rosyjskiego, rozpatrywanie projektu nowej ustawy budowlanej, opracowywanej przez Ministerstwo Robót Publicznych. Koło urządziło kilka wycieczek w celu zwiędzenia robót budowlanych w Zamku Królewskim w Warszawie, gimn. im. Królowej Jadwigi i innych. Przewodniczącym Koła był kol. Saryusz Bielski Tomasz, sekretarzem — kol. Wąsowicz Henryk i Popiel Mieczysław (zastępca) oraz członkami Prezydium byli kol.kol. Mirowski Stanisław i Staniszewski Felicjan. Drobne wydatki bieżące Koła były stale pokrywane ze składek doraźnie zbieranych od członków Koła.

5. Koło Inżynierów Doradców i Inżynierów Rzeczoznawców (K. I. D. I. R.). Koło powstało w roku 1913 i liczy członków 20. Koło odbyło Walnych Zebrań 4 i Zarządu 20. Koło ma na celu zbliżenie między sobą inżynierów doradców i rzeczoznawców dla wspólnej pracy w swym zawodzie oraz dla popierania wiedzy technicznej, będącej podstawą ich działalności zawodowej, a także utrzymanie zawodu tego na wysokości zadania. Charakter Koła określa jego regulamin wewnętrzny, który wymienia warunki, jakim powinien odpowiadać inżynier - doradca, a mianowicie: wiedza i doświadczenie, bestronność oraz niezależność. Regulamin ten zawiera również „kodeks etyczny”, obowiązujący członków Koła. Koło zwołało w roku sprawozdawczym i zorganizowało III Kongres Międzynarodowy, który odbył się w maju roku sprawozdawczego. Szczegółowe sprawozdanie z przebiegu tego Kongresu zostało wydrukowane w specjalnej broszurze i wydane w języku francuskim. W ciągu roku sprawozdawczego Koło na swych posiedzeniach poruszało następujące tematy: walka z przekupstwem, ekspertyzy sądowe, arbitraż, ochrona tytułu inżyniera, udział inżynierów-doradców w naukowej organizacji pracy, inżynier-doradca w sprawach finansowania przedsiębiorstw, sprawa zapobiegania wypadkom w warsztatach pracy fabrycznej. Koło poza tem polecało odpowiednich rzeczoznawców zgłaszającym się instytucjom komunalnym i prywatnym. Opracowana została odezwa w sprawie niewłaściwego ogłoszenia konkursu na wodociągi i elektrownię w Nowogrodku. Przewodniczącym Koła był kol. Gnoiński Ksawery, sekretarzem kol. Rodowicz Stanisław, skarbnikiem kol. prof. Pożaryski Mieczysław. Koło należy do „Fédération Internationale des Ingenieurs Conseils”. Wpływ kasowy za rok 1925 i 1926 wyniósł zł. 1 432, wydatki zaś wyniosły zł. 1 290 gr. 10.

6. Koło Inżynierów Mierniczych czynne od r. 1919 liczy obecnie 56 członków i odbyło 1 walne zebranie, 6 odczytowych i 7 posiedzeń zarządu. Koło ma na celu pracę naukową na polu zawodowym, wzajemną koleżeńską pomoc oraz utrzymanie stosunków koleżeńskich. Na posiedzeniach swoich Koło rozważało sprawę techniki mierniczej, w szczególności techniki pomiaru m. st. Warszawy, oraz zapoczątkowanie pomiarów podstawowych w Polsce, technikę zdjęć aerofotogrametrycznych, sprawę wykonania zawodu inżyniera mierniczego i ustawodawstwo z tem związane, sprawę przystąpienia do Międzynarodowej Federacji Mierniczej. Koło wzięło udział przez specjalnego delegata w Międzynarodowym Kongresie Mierniczych w Paryżu. Obowiązkowym organem członków Koła jest czasopismo p. t.: „Przegląd Mierniczy”. Przewodniczącym Koła był kol. Kasiński Karol, sekretarzem kol. Wyrzykowski Edward, skarbnikiem kol. Kolanowski Włodzimierz. Wpływ składek członkowskich wyniósł 1381 zł. 44 gr., rozchód zaś wyniósł 1 315 zł. 31 gr. Do Komisji Rewizyjnej należeli kol.kol. Bolesław Leśniewski, Feliks Bartoszewicz i Antoni Flisowski.

7. Koło Mechaników jest najliczniejszym z Kół posiada bowiem 223 członków i wykazuje żywą i owocną działalność. Zadaniem Koła jest szerzenie wiedzy mechanicznej i zbliżenie mechaników pod względem fachowym. Koło odbyło 1 walne zebranie, 13 odczytowych i 4 dyskusyjne. Zarząd Koła był następujący: kol. Budziński Włodzimierz — przewodniczący, kol. Ponikiewski Gustaw — sekre-

tarz, kol. Meyer Kazimierz — skarbnik. Najważniejsze sprawy, poruszane na posiedzeniach Koła były: sprawa roli przemysłu państwowego i przedsiębiorczości prywatnej w obronie kraju, która wywołała szereg dyskusyj podczas 4-ch posiedzeń następujących po odczycie prof. H. Mierzejewskiego na powyższy temat.

Poza tem zostały wygłoszone następujące referaty: inż. M. Gutowski: „Kontrola jakości wyrobu“, inż. I. Winner: „O napędnych pasach skórzanych, ze szczególnym uwzględnieniem praktyki amerykańskiej“, inż. A. Lühe: „Kilka uwag o budowie i remoncie zestawów kotłowych“, prof. S. Łukasiewicz: „Urządzenia przeładunkowe w portach z uwzględnieniem portu w Gdyni“, inż. A. Kolitowski: „Czerpanie wody dla wodociągów warszawskich i budowa basenów osadodowych“, inż. P. Drzewiecki „Z wrażeń amerykańskich“, inż. S. Płużański: „Nowe silniki lotnicze“, i „Kilka uwag o budowie fabryk“, inż. A. Kolitowski „O znaczeniu basenów osadodowych dla wodociągów warszawskich“, prof. A. Rogiński: „Współczesne siłownie amerykańskie“, prof. S. Łukasiewicz: „Racjonalne rozwiązanie sprawy urządzeń przeładunkowych do węgla w portach Polskich, szczególnie w Gdyni“. W roku sprawozdawczym zmarł członek Koła, założyciel i pierwszy przewodniczący ś. p. Władysław Łatkiewicz.

Fundusze Koła wynosiły w roku sprawozdawczym zł. 444 zebrane tytułem składki od członków Koła, wydatki zaś wyniosły zł. 367.47.

8. **Koło Meljoracyjne** powstało w r. 1910 i liczyło członków 20 oraz gości 14 osób. Koło odbyło 6 posiedzeń odczytowych i rozpatrywało następujące sprawy: zorganizowanie I-go Ogólno-Państwowego Zjazdu Meljoracyjnego, który się odbył w dniach 25 — 28 września 1926 r. w Warszawie w gmachu Stowarzyszenia Techników. Poza tem rozpatrywano rolę hydrotechników na froncie rosyjskim, w czasie wojny 1914—1918 r., referentem tego tematu był kol. Władysław Masalski. Następnie kol. Stanisław Turczynowicz wygłosił referat o utworzeniu związku zawodowego meljorantów. O pracach naukowych i doświadczalnych na polu meljoracji rolnych w Rosji w ostatnich czasach wypowiedział się kol. E. Romański. Omawiano sprawy wytyczne tematów na Zjazd Meljoracyjny. Omawiano ogólny program Stacji Doświadczałnej Meljoracyjnej w Błoniu (pow. Łęczycki). Kol. inż. Szulc-Holnicki wygłosił referat o cenach za roboty meljoracyjne. Przewodniczącym Koła był kol. Turczynowicz Stanisław, zastępcą kol. Michalski Jan, sekretarzem i skarbnikiem inż. Rosiński Wacław.

9. **Koło Naukowej Organizacji Pracy** (powstało w r. 1923) odbyło w roku sprawozdawczym 6 posiedzeń, na których wygłoszono szereg odczytów z ożywioną bardzo dyskusją, poświęconych następującym sprawom: referat p. O. Landie „Naukowa organizacja badania zysków“, inż. Gutowski: „Kontrola jakości wyrobów“, dyrektor Raźniewski: „Zastosowanie naukowej organizacji w górnictwie“, inż. E. Porębski: „Psychologiczne problemy w przemyśle“ i inż. Kułakowski: „Naukowa organizacja pracy w przedsiębiorstwach państwowych“. Przewodniczącym Koła był kol. Rytel Z., sekretarzem kol. Skoraszewski W. W końcu roku sprawozdawczego Koło zapoczątkowało akcję, zmierzającą do wprowadzenia „naukowej organizacji“, jako obowiązkowego przedmiotu wykładowego w szkołach niższych i średnich.

10. **Koło Techników Cukrowników** (powstało w roku 1921) liczy obecnie 85 członków i odbyło 1 Walne Zebranie, odczytowych—20

i Zarządu 6. Koło na posiedzeniach swoich poruszało następujące sprawy: urządzenia techniczne i organizacja pracy w cukrowniach, przez wygłoszenie następujących odczytów: Z. Przyrembel: „Stulecie cukrownictwa w Polsce i sto lat polskiej myśli twórczej w cukrownictwie”, O. Kosarski: „O kosztach produkcji i konstrukcji nowoczesnych warników”, J. Godlewski: „Doroczny zjazd cukrowników niemieckich w Berlinie”, B. Peretjatkowicz: „Gospodarka opałowa w naszych cukrowniach”, K. Henneberg: „Słów kilka o konstrukcji warników i krystalizacji cukrzy””, St. Siwiński: „O motorze elektrycznym trójfazowym”, dr. H. Liciński: „O remoncie cukrowni”, J. Jarzembski: „Stanowisko mechanika w cukrowni”, F. Bogatko: „Kontrola gospodarki cieplnej w cukrowniach”, Br. Nowakowski: „O wyborze odpowiednich tkanin do filtrowania soków saturacyjnych” i „O zabarwieniu soków na wyparce”, St. Sadowski: „Mieszadła systemu „Tajfun”, T. Huskowski: „O rusztach schodkowych”, M. Szmitt: „O kosztach robocizny”, „O kosztach budowy kolejek wąskotorowych” i K. Dąbrowski: „O kontroli gęstości soku na wyparce” i „O gospodarce wodnej w cukrowniach” oraz „O afinacji mączek żółtych”. Przewodniczącym Koła był kol. dr. Nowakowski Leon, sekretarzem kol. Nowakowski Bronisław, kol. Z. Przyrembel i kol. prof. K. Smoleński — zastępcy przewodniczącego. Członkowie Koła nie opłacają składek i Koło żadnych finansowych operacji nie prowadzi.

11. **Koło Techników Lotniczych** sprawozdania nie nadesłało.

12. **Koło Włókienników** sprawozdania nie nadślało.

13. **Wydział Dróg Lądowych i Wodnych.** Wydział ten od szeregu lat był ściśle związany z Kołem Inżynierów b. wych. Instytutu Komunikacji w Petersburgu i działalność tego Wydziału była bardzo ograniczona. W listopadzie r. 1926 został wybrany nowy Zarząd, który wszedł w porozumienie z szeregiem poważnych prelegentów w celu wygłoszenia na swych zebraniach odczytów na tematy aktualne, które rozpoczną się dopiero w marcu roku przyszłego. Ponieważ Wydział posiadał wspólny Zarząd z Kołem b. wych. Instytutu Komunikacji w Petersburgu na organizacyjnym Walnym Zebraniu Wydziału w listopadzie został wybrany specjalny Zarząd Wydziału w osobach kol.kol.: przewodniczący kol. Szachtmajer Kazimierz, sekretarz — kol. Piętkowski Radzimir. Delegatami do Delegacji Kół i Wydziałów byli kol.kol. Woitkiewicz i zastępca kol. Gołębiowski A.

14) **Wydział Urzędzeń Zdrowotnych Użyteczności Publicznej** (W. U. Z. U. P.), egzystuje od roku 1905 i liczy obecnie 58 członków. Wydział ma na celu rozpowszechnianie wiadomości o urządzeniach zdrowotnych i ułatwienie w urzeczywistnieniu tych urządzeń miastom, gminom i wsiom oraz instytucjom społecznym. Wydział odbył 2 posiedzenia odczytowe i 19 posiedzeń Zarządu. Na posiedzeniach swoich Wydział rozpatrywał szczegółowo projekt przepisów o budowie i utrzymaniu kanalizacji domowej w m. st. Warszawie. Na 2-ch posiedzeniach odczytowych była poruszana sprawa robót, prowadzonych przez Tow. Ulen et Company w miastach Lublinie, Radomiu, Piotrkowie i Częstochowie. Do szczegółowego rozpatrzenia tych spraw została wyłoniona specjalna Komisja, która prace swe kontynuować będzie w roku 1927. Przewodniczącym Wydziału był kol. Wendrowski Zygmunt, sekretarzem, kol. Saski Kazimierz, skarbnikiem kol. Strasburger Mieczysław.

W roku 1926, istniejące przy Stowarzyszeniu Techników od roku 1920. **Koło Teletechników** zostało zlikwidowane wobec utworzenia oddzielnego Stowarzyszenia Teletechników Polskich z siedzibą w Warszawie, w gmachu Poczty i Telegrafów, przy ul. Napoleona Nr. 8.

KOŁA KOLEŻENSKIE.

1) **Koło byłych Słuchaczy Politechniki Lwowskiej** powstało w r. 1912 i liczy obecnie 130 członków. Koło ma na celu zbliżenie między sobą byłych słuchaczy Politechniki Lwowskiej, wzajemne informowanie w sprawach zawodowych, i wzajemną pomoc w najszerszym zakresie. W ciągu roku sprawozdawczego Koło odbyło 2 Walne Zebrania i 6 Zarządu, na których rozważano sprawę utrzymania stałego kontaktu z Bratnią Pomocą Studentów Politechniki Lwowskiej, rozważano sprawę stosunku członków Stowarzyszenia do „Przeglądu Technicznego“, sprawę zapomogowych kas pośmiertnych, sprawę kandydatów do Władz Stowarzyszenia i sprawę wzajemnej pomocy zawodowej. Przewodniczącym Koła był kol. Orynowski Wacław, sekretarzem — kol. Banaszekiewicz Kazimierz, skarbnikiem — kol. Kanigowski Mieczysław. W roku sprawozdawczym do Kasy Koła wpłynęło zł. 217 gr. 50, wydatki wynosiły zł. 121 gr. 06. W papierach procentowych umieszczone jest zł. 292 gr. 50.

2) **Koło byłych Wychowawców Instytutu Technologicznego w Petersburgu** liczy obecnie członków ok. 300 (razem z gośćmi) odbyło ono 9 walnych zebrań i ma na celu pomoc koleżeńską, podtrzymywanie stosunków koleżeńskich przez urządzenie raz na miesiąc zebrań towarzyskich i rozważanie spraw ekonomicznych i gospodarczych. Na zebraniach swoich Koło rozpatrywało sprawozdania z kongresów i zjazdów międzynarodowych. Wygłoszone były referaty na tematy z dziedziny gospodarczej, społecznej i ekonomicznej. W roku sprawozdawczym Koło udzieliło zapomóg koleżeńskich na ogólną sumę zł. 1.500 oraz przyjęło pod swój patronat korporację „Helania“ Studentów Polaków Politechniki w Gdańsku. Przewodniczącym Koła był kol. Wańkiewicz Wacław, Wice-Przewodniczącym — kol. Jeziorański Jan, sekretarzem — kol. Bronikowski Józef Jerzy, skarbnikiem — kol. Nehring Stanisław, gospodarzem zebrań koleżeńskich — kol. Kaszuba Ryszard. Z dywidendy od 75 akcji Banku Polskiego, złożonych w depozycie Stowarzyszenia Techników, wypłacano dwa stypendjum dla wychowawców Szkoły im. Wawelberga i Rotwanda. Fundusz Koła, tworzący się ze składek członkowskich, wynosił w przychodzie zł. 2.012 gr. 78 rozchód zaś na pomoc koleżeńską i inne wydatki wyniósł zł. 2.121 gr. 05.

3) **Koło byłych Wychowawców Moskiewskiego Instytutu Inżynierów Komunikacji** powstało w 1924 r., liczy obecnie 50 członków wraz z gośćmi i odbyło 1 walne zebranie, 2 odczytowe i 12 Zarządu. Na posiedzeniach swoich Koło rozważało sprawy poruszane przez Delegację Kół i Wydziałów przy Stowarzyszeniu Techników i sprawy zawodowe. Koło zebrało wśród członków swoich 789 zł. na rzecz Bratniej Pomocy Studentów Politechniki Warszawskiej, jako jednorazową doroczną ofiarę. Wygłoszone zostały odczyty przez członków Koła, a mianowicie przez kol. inż. Szachtmajera na piątkowym posiedzeniu Stowarzyszenia Techników pod tytułem „Tabor wiślany“,

a na ogólnym zebraniu Koła wygłosili referaty kol. kol. inż. Jezierski p. t.: „Budowa kolei Kalety—Podzamcze”, inż. Wojtkiewicz „Wrażenia delegatów Ligi Narodów ze zwiedzania dróg wodnych w Polsce” i kol. inż. Walkiewicz p. t.: „Martyrologja inicjatywy prywatnej w Polsce”. Przewodniczącym Koła był kol. Przyborowski Józef, zastępcą — kol. Szachnimer Kazimierz, sekretarzem — kol. Wyleżyński Adam, skarbnikiem — kol. Jezierski Henryk, zastępcą — kol. Walkiewicz Bolesław. Wpływy ze składek członkowskich wyniosły 209 zł. 32 gr. wydatki kancelaryjne zł. 18 gr. 15.

4) **Koło byłych Wychowawców Politechniki Kijowskiej**, założone w roku 1922, liczyło w roku sprawozdawczym 259 członków, z których jednak tylko 154 utrzymuje bliższe stosunki z Kołem. Koło odbyło 1 walne zebranie, 8 odczytowych i 14 Zarządu. Najważniejszymi sprawami poruszanymi na posiedzeniach Koła były: a) sprawy pomocy wzajemnej, b) sprawy zjednoczenia zebrań koleżeńskich, c) sprawy utworzenia w Kole sekcji fachowych. Oprócz tego na zebraniach dyskusyjnych były wygłaszane referaty na temat: a) sanacja gospodarcza naszego Kraju, b) o szkolnictwie przemysłu artystycznego, c) o wrażeniach z podróży do Ameryki, d) o uzdrowiskach na południu kraju, e) o ochronie obiektów wojskowych. Poza tem omawiano zorganizowanie Kasy Zapomogowej Koleżeńskiej. Przewodniczącym Koła był kol. Romanowski Antoni, zastępcą — kol. Raczynski Kazimierz, sekretarzem — kol. Budzianowski Ignacy, zastępcą — kol. Łepkowski Jerzy, skarbnikiem — kol. Łopuszański Michał. W skład Komisji Rewizyjnej wchodził kol. kol. Dowgird Michał, Krause Jerzy i Piskorski Fabjan. Fundusze Koła wynosiły zł. 1.063 wraz z procentami od zakupionych walorów na sumę zł. 399 gr. 06. Wydatki wynosiły zł. 325 gr. 07.

5) **Koło byłych Wychowawców Politechniki Warszawskiej** powstało w roku 1907 i ma na celu utrzymanie łączności pomiędzy kolegami i wzajemną pomoc, Koło ma charakter czysto koleżeńsko-towarzyski. Koło liczy 230 członków i odbyło 1 walne zebranie, 3 zwykłe posiedzenia i 17 Zarządu. Najważniejszymi sprawami poruszanymi na posiedzeniach Koła były: rozpatrywanie sprawy obowiązkowej prenumeraty „Przeglądu Technicznego” przez członków Stowarzyszenia Techników, rozpatrywano preliminarz budżetowy Stowarzyszenia Techników na rok 1927. Koło brało udział w obchodzie 50-letniego jubileuszu pracy pedagogicznej prof. J. Boguskiego. Koło przez specjalnych delegatów nawiązało bezpośrednie stosunki z Kołem Zebrań Towarzyskich. Rozpatrywano projekt utworzenia kooperatywy koleżeńskiej w celu budowy tanich domów dla kolegów. Poza tem Koło urządziło dla członków Koła i ich rodzin zebranie towarzyskie w dniu 14 marca i 9 maja a także wzięło liczny udział w koncercie-raucie w dniu 11grudnia,urządzonym przez Koło Zebrań Towarzyskich. Poza tem Koło w dalszym ciągu udzielało pomocy w rewindykacji funduszu b. Zjednoczenia Studentów Politechniki Warszawskiej, przekazując te fundusze Bratniej Pomocy Studentów Politechniki Warszawskiej. Przewodniczącym Koła był kol. Rodkiewicz Aleksander Jan, sekretarzem — kol. Ślósarski Michał, skarbnikiem — kol. Kanigowski Mieczysław. Do Komisji Rewizyjnej wchodzili kol. kol. S. Ambrożewicz, W. Waloński i F. Żaryn. Fundusze Koła,

tworzące się ze składek członkowskich, wykazują przewyżkę dochodów nad wydatkami w sumie zł. 660 gr. 49.

6) **Koło byłych Wychowanców Wydziałów Inżynierji Politechniki Warszawskiej** powstało w roku 1924 i składa się z 2-ch Sekcyj: 1) inżynierów dróg i mostów i 2) inżynierów hydrotechników. Koło liczy obecnie 117 członków i odbyło 1 Walne Zebranie, 6 odczytowych i 23 posiedzenia Zarządu. Koło ma na celu zjednoczenie we wspólnej organizacji byłych wychowanców Wydziałów Inżynierji Politechniki Warszawskiej i ma charakter towarzyski i koleżeński. Na ogólnych zebraniach poruszano również sprawy fachowe, dotyczące uprawnień budowlanych dla inżynierów dróg i mostów, badano rynki pracy dla członków Koła. Koło posiada własnych członków korespondentów w Turcji, Peru i Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, pośrednicząc w ten sposób w uzyskaniu pracy kolegom. Przewodniczącym Koła był kol. Pietkiewicz Stanisław, sekretarzem kol. Zrodowski Antoni i skarbnikiem kol. Popielawski Władysław.

7) **Koło byłych Wychowanców Uniwersytetu w Nancy** — sprawozdania nie nadeszło.

8) **Koło Darmsztadczyków** powstało w r. 1924 i liczy obecnie członków 63, odbyło 1 Walne Zebranie, 7 odczytowych i 8 Zarządu. Koło, mając charakter czysto towarzyski, grupując byłych wychowanców Politechniki w Darmsztadzie na swych posiedzeniach, mających charakter zebrań koleżeńskich, organizowało pogadanki kolegów, a mianowicie: kol. T. Ruśkiewicz wygłosił pogadankę o tajnym związku młodzieży polskiej w r. 1890, kol. S. Wysocki o wspomnieniach osobistych o Piłsudskim i Wojciechowskim, kol. Werner o wrażeniach z podróży do Holandji i o nadprzewodnictwie metalu i kol. Płużański o roli inżyniera w naukowej organizacji pracy. Poza tem omawiano sprawę sprowadzenia biblioteki byłej czytelnicy akademickiej w Darmsztadzie w celu przekazania takowej jednej z korporacji studenckich w Polsce. Omawiano również sprawę zwołania II Walnego Zjazdu Koleżeńkiego Darmsztadczyków w roku 1927. Fundusze Koła, tworzące się ze składek członkowskich wraz z saldem z roku 1925 wynosiły zł. 861 gr. 89, wydatki zaś zł. 354 gr. 31. Przewodniczącym Koła był kol. Woyzbun Karol, zastępcami kol. Januszewski Piotr i kol. Breitkopf Zdzisław, sekretarzem i skarbnikiem kol. Truskolański Bolesław.

9) **Koło Inżynierów Komunikacji byłych Wychowanców Petersburskiego Instytutu Komunikacji** powstało w roku 1919 i liczy obecnie 240 członków. Koło ma na celu skupienie kolegów i pomoc koleżeńską, Działalność swoją naukową, a mianowicie dotyczącą spraw drogowych, Koło przekazało specjalnemu Wydziałowi Dróg Lądowych i Wodnych, który istniał w latach poprzednich, był jednak chwilowo przez szereg lat połączony z Kołem Inżynierów Komunikacji. Koło odbyło w ciągu roku sprawozdawczego 2 walne zebrania i 20 Zarządu. Na tych posiedzeniach Koło rozważyło oddzielenie Koła od Wydziału Dróg Lądowych i Wodnych, który ma koncentrować sprawy techniczne dla wszystkich Kół powstałych dla spraw komunikacji, pozostawiając Kołu Inżynierów Komunikacji ściśle sprawy koleżeńskie i w tym celu zorganizowało w roku sprawozdawczym zjazd koleżeński w dniu 4 grudnia i 2 wycieczki statkiem po Wiśle w maju. Przewodniczącym był kol. Puciata Kazimierz, sekretarzem — kol.

Mosdorf Bronisław i skarbnikiem — kol. Bomas Piotr. Członkami komisji Rewizyjnej byli kol. kol. Rosengart Leon i Sztolcman Stefan. Z funduszków Koła, wynoszącego 750 złotych, wydatkowano na zapomogi dla dwóch kolegów, mianowicie jednemu wypłacało Koło zł. 40 miesięcznie, drugiemu zł. 25. Poza tem przy Kole istniała w dalszym ciągu sekcja Francusko-Polska, jako oddział warszawski „Société des Ingenieurs Civils de France”, która jednak posiada własne prezydjum; przewodniczącym był kol. Kunicki Stanisław, sekretarzem — kol. Zawadzki Stanisław.

10) **Koło Inżynierów Uniwersytetu Leodyjskiego** (Polska Sekcja A. I. Lg. Association des Ingenieurs sortis de l'Ecole de Liège) powstało w roku 1919 i liczy obecnie członków 70, mając na celu utrzymywanie łączności pomiędzy kolegami, jak również z wyżej wzmiankowanym Stowarzyszeniem w Leodjum, brało czynny udział w życiu Stowarzyszenia Techników przez urządzenie pogadanek, wycieczek, zebrań koleżeńskich i towarzyskich. Koło odbyło 1 walne zebranie, 3 odczytowe i 10 Zarządu, oraz koleżeńskich zebrań 6 i jedną wycieczkę. Na tych posiedzeniach Koło zajmowało się rozpatrywaniem spraw, dotyczących akcji w kierunku uproszczenia nostryfikacji dyplomów, sprawą udziału członków Koła we władzach Stowarzyszenia, sprawą utrzymania stałego kontaktu z Towarzystwem Przyjaciół Belgji. Przez Prezesa Koła kol. Gnoińskiego brało udział w organizacji Międzynarodowego Kongresu Inżynierów Rzeczoznawców w Warszawie. Koło udzielało pomocy swym członkom i pośredniczyło w uzyskaniu dla nich pracy. Starano się w dalszym ciągu o odzyskanie funduszków Bratniej Pomocy Studentów Polaków w Belgji celem przeznaczenia ich dla studjującej młodzieży. Koło składało do biblioteki Stowarzyszenia Techników dla ogólnego użytku wydawnictwa techniczne, otrzymywane z Belgji. W ciągu roku sprawozdawczego wygłoszone zostały odczyty: kol. prof. L. Karasińskiego p. t.: „Obecny stan badań laboratoryjno-wytrzymałościowych”, kol. F. Bilka p. t.: „Radjo i radjofon w Polsce, kol. J. Kokoczyńskiego p. t.: „Wrażenia z Ameryki”. Zorganizowana została również wycieczka do stacji nadawczej P. T. R. w Warszawie. Przewodniczącym Koła był kol. Gnoiński Ksawery, sekretarzem—kol. Kokoczyński Józef, skarbnikiem — kol. Bilek Franciszek, do Komisji Rewizyjnej należeli kol. kol. Kuziński J. i Makowski S. — Koło inkasuje składki członkowskie do Stowarzyszenia A. I. Lg. w Belgji, z których 1/3 idzie na potrzeby Koła. W ten sposób po przekazaniu należnej temu Stowarzyszeniu kwoty pozostała suma na rzecz Koła wynosi zł. 207, z przeznaczeniem na wydatki, związane z korespondencją i na pokrycie deficytu organizowanych w poprzednim roku zebrań towarzyskich.

11) **Koło Inżynierów Wyższej Szkoły Technicznej w Moskwie** powstało w 1919 roku, liczy członków 50. Odbyło 1 Walne zebranie, 4 odczytowe i 5 Zarządu. Koło ma na celu zjednoczenie kolegów, którzy ukończyli Wyższą Szkołę Techniczną w Moskwie dla utrzymania między sobą łączności przez urządzenie pogadanek i odczytów oraz okazywanie wzajemnej pomocy w postaci rad fachowych i wskazówek jako też ułatwianie w otrzymywaniu pracy. Koło na swoich posiedzeniach zorganizowało kilka odczytów, a mianowicie: 1) O lampach katodowych, 2) Nowe zdobycze techniki w dziedzinie budowy parowozów, 3) Współczesne sposoby regulacji turbin paro-

wych, 4) Z dziedziny budowy materji. Przewodniczącym Koła był kol. Spława-Neyman Waclaw, sekretarzem i skarbnikiem — kol. Ciechanowski Jerzy. Fundusz Koła składał się z 34 zł. 93 gr. jako pozostałość ze składek członkowskich z roku 1926.

12) **Koło Karlsruheńczyków** powstało w 1920 roku i liczy obecnie 130 członków miejscowych i zamiejskowych. Zebrania Koła odbywały się w każdy pierwszy poniedziałek każdego miesiąca przy średniej frekwencji 30 członków. Koło utrzymywało stały kontakt z Gdańską Akademicką Korporacją „Wisła”, nad którą rozciąga swój protektorat, zasilając ją w środki pieniężne i materiał książkowy, wydajnywa również dla młodzieży tej praktyki wakacyjne. Koło wydatkowało na cele tej korporacji w roku sprawozdawczym około 6.000 złotych, ufundowało chorągiew dla korporacji „Wisła” i wydało swoim nakładem historję tej korporacji. W dniu 8 lutego 1926 roku zmarł długoletni przewodniczący Koła ś. p. Stefan Możdźński, który położył większe zasługi dla zjednoczenia i rozwoju Koła. Wobec trudnych warunków w jakich znalazła się rodzina zmarłego Koło zajęło się pogrzebem i przyszło w miarę możności z pomocą finansową rodzinie ś. p. Możdźńskiego. Przewodniczącym Koła był kol. Skulski Leopold, sekretarzem — kol. Tomczycki Stanisław.

13) **Koło Wawelberczyków** powstało w roku 1912, liczy obecnie 50 członków rzeczywistych i 45 stałych gości. Koło odbyło Walnych Zebrań 5, odczytowych 1, i posiedzeń Zarządu 9. Mając na celu zespolenie kolegów pod względem towarzyskim i fachowym, mając na celu pomoc koleżeńską w poszukiwaniu pracy, urządzaniu odczytów i zabaw towarzyskich na swych posiedzeniach zajmowało się omawianiem powyższych spraw, a także rozpatrywało nowelizację ustawy o tytule inżyniera. Przewodniczącym Koła był kol. Kłossowski Mieczysław, sekretarzem kol. Żołędowski E., skarbnikiem — kol. Wiśniewski W. Wpływy kasowe Koła wyniosły 436 zł. 43 gr., wydatki zaś 52 zł. 68 gr.

14) **Koło Zebrań Towarzyskich** powstało w roku 1923 i liczy obecnie 88 członków (wraz zaś z rodzinami osób 150). Koło ma na celu organizowanie zebrań towarzyskich dla członków Koła i ich rodzin oraz wprowadzonych gości, celem ułatwienia wzajemnego zapoznania się rodzin członków Stowarzyszenia Techników. Koło urządziło w ciągu roku sprawozdawczego 1 Walne Zebranie, 10 towarzyskich, 1 raut-koncert, 1 raut z odczytem z okazji Międzynarodowego Zjazdu Inżynierów Doradców i Rzeczoznawców i Inżynierów Słowian w dniu 15 maja 1926 r. Na posiedzeniu Zarządu wraz z Komisją Gospodarczą omawiane były sprawy organizacyjne i administracyjne, dotyczące urządzanych zebrań towarzyskich, składane były sprawozdania z urządzanych zebrań, ustalono rozdział funduszków, uzyskanych z nadwyżki wpływów nad wydatkami z przeznaczeniem częściowo na zakup różnych przedmiotów dla inwentarza pod postacią serwisu, mebli oraz przeznaczając pewne odsetki tej nadwyżki na cele społeczne i dobroczynne. Na mocy uchwały Walnego Zebrania z roku poprzedniego, Koło zadeklarowało zł. 500 na zapoczątkowanie Koleżeńskiej Kasy Pożyczkowej członków Stowarzyszenia Techników. Odpowiedni wniosek złożony został, za pośrednictwem Rady Stowarzyszenia, Walnemu Zebraniu Członków Stowarzyszenia w dniu 16 kwietnia 1926 r.

Ogólny wpływ z urządzanych zebrań towarzyskich wyniósł zł. 20.183, koszty zaś wyniosły zł. 15.736. Z osiągniętej nadwyżki zakupione zostały meble do sali posiedzeń Rady Stowarzyszenia, wzmian za dawne umeblowanie, które po odnowieniu zostały przeznaczone do saloniku reprezentacyjnego, z którego korzysta Rada Stowarzyszenia dla celów reprezentacyjnych i Koło Zebrań Towarzyskich w dniu swych mniej licznych zebrań towarzyskich, a z którego mogą korzystać również inne Koła przy Stowarzyszeniu dla zebrań z rodzinami, po uprzednim porozumieniu się z Radą i Zarządem. Na cele społeczne i dobroczynne Koło asygnowało zł. 1.150. Przewodniczącym Koła był kol. Machlejd Artur, sekretarzem kol. Gosiewski Jerzy, skarbnikiem kol. Zembrzusi Michał.

15) **Stowarzyszenie Filistrów Welecja** powstało w roku 1907 i liczy obecnie 320 członków wraz ze stałymi gośćmi byłymi wychowañcami Politechniki w Rydze. Koło odbyło 3 walne zebrania, 14 Zarządu. Koło ma na celu wzajemną pomoc członków, utrzymanie stosunków koleżeńskich i towarzyskich pomiędzy członkami i ich rodzinami. Głównym objawem działalności Koła jest gromadzenie funduszków na koszty ukończenia rozpoczętej budowy Domu Akademickiego dla Korporacji Welecja w Warszawie. W skład Zarządu wchodził kol. Kiersnowski Kazimierz — przewodniczący, Michalski Edmund — sekretarz i Rothert Kazimierz — skarbnik.

16) **Związek Filistrów Arkonji**, założony w roku 1920, ma na celu wytworzenie łączności pomiędzy kolegami, członkami byłej korporacji Arkonia w Rydze i obecnej korporacji w Warszawie, pomoc koleżeńską oraz opiekę moralną i pomoc finansową studenckiej korporacji Arkonia w Warszawie. Związek liczy 279 członków. Koło odbyło 1 walne zebranie i 10 Zarządu, na których omawiane były sprawy wewnętrzne Związku oraz studenckiej korporacji Arkonia. Przewodniczącym był kol. Malinowski Władysław, sekretarzem — kol. Potempski Edward, skarbnikiem — kol. Iwiński Lucjusz. Bilans Związku za rok 1926 zamyka się sumą zł. 149.937 gr. 64. Budżet zaś Związku na rok 1927 wynosi zł. 25.000.

ZE STOWARZYSZENIA TECHNIKÓW POLSKICH

W WARSZAWIE.

Dnia 7 stycznia r. b. w Stowarzyszeniu Techników Polskich w Warszawie p. iż. dyr. Alfons Kühn wygłosił odczyt na temat: „XX Kongres Międzynarodowy w sprawach tramwajów, kolei dojazdowych i komunikacji autobusowej”. Kongres odbył się w Barcelonie w październiku roku ubiegłego, został on zwołany przez Międzynarodowy Związek Przedsiębiorstw Tramwajowych.

Do 1914 roku Związek ten jednoczył wszystkie niemal państwa Europy, po wojnie państwa centralne zostały ze związku wykluczone. Utworzył się więc drugi związek międzynarodowy z siedzibą w Wiedniu, do którego przystąpiły państwa centralne i niektóre z państw neutralnych.

Na ostatnim zjeździe w Barcelonie poruszona została sprawa zniesienia ograniczeń co do państw centralnych i powrotu do organizacji z czasów przedwojennych.

Rząd Polski reprezentował prof. Wasiutyński, Magistrat m. Warszawy — dyr. Kühn, oraz brali udział w zjeździe: prof. Podoski, p. Bełdowski, dyr. Nestrypke i dyr. Polaczek.

Na posiedzeniach technicznych było wygłoszone 18 referatów na rozmaite tematy, tyżące się komunikacji miejskiej, uwzględniając specjalne warunki rozwoju wielkich miast i skupienia ludności. Z referatów należy wymienić następujące: p. Jayota z Paryża p. t.: „Miejskie środki komunikacji w związku z urbanizmem“, p. Bouille'a: „O wpływie powojennej sytuacji ekonomicznej na dochody i wydatki eksploatacji“, prof. Podoskiego: „O mocy silników trakcyjnych“. p. Bataille: „O zwrótnicach automatycznych“ i p. Croesa: „O automobilach na szynach“. Godnem jest zaznaczenia, że referat naszego rodaka prof. Podoskiego spotkał się z ogromnem uznaniem Kongresu, jako jeden z najpoważniejszych opracowań.

Na Kongresie były zebrane bardzo ciekawe dane statystyczne co do ogromnego wzrostu komunikacji miejskiej, były poruszone sprawy konieczności wprowadzenia normalizacji do urządzeń technicznych komunikacji miejskich i wiele innych. Do Komitetu Międzynarodowego Związku został wybrany Polak w osobie dyr. inż. Kühna.

Odczyt dyr. Kühna, bogato ilustrowany przezroczami ze Zjazdu, wzbudził ogromne zainteresowanie i wywołał dyskusję, w której zabierał głos również p. inż. Lenartowicz.

Na posiedzeniu piątkowym w dniu 14 stycznia r. b. w Stowarzyszeniu Techników Polskich w Warszawie p. inż. Stanisław Manduk wygłosił odczyt p. t.: „Samochód a drogi w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej“.

W pierwszej części swego referatu prelegent przedstawił ogromną rolę, jaką odgrywa samochód w życiu amerykańnika, którego stał się nieodzowną potrzebą, a następnie charakteryzował olbrzymi rozwój przemysłu samochodowego w ostatnim dziesięcioleciu. Ilość zarejestrowanych samochodów w 1926 roku przekracza 20 milionów. Produkcja samochodów w 1925 r. wynosiła około 3.800.000 osobowych i 500.000 samochodów ciężarowych. W przemyśle samochodowym według statystyki z 1925 r. ulokowano 3.000.000.000 dolarów; w 1923 r. przemysł samochodowy zajmował pierwsze miejsce w ogólnej produkcji Stanów Zjednoczonych. Przeciętnie jeden samochód przypada obecnie na 6,5 osób.

Bezpośrednim skutkiem rozpowszechnienia samochodów jest rozwój dróg kołowych. Od 1916 roku do 1922 r. wybudowano dróg około 11.000 mil angielskich, z tej liczby na drogi betonowe przypada 2.100 mil. Opinia inżynierów co do nawierzchni, którą należy stosować, nie jest jeszcze ustalona, da się jednak zauważyć wielka tendencja do budowy dróg betonowych, dających nawierzchnię wytrzymałą i tanią do eksploatacji. Do rozwoju dróg ogromnie przyczyniły się stowarzyszenia drogowe, łączące dla wspólnej pracy wszystkich zainteresowanych rozwojem automobilizmu.

W drugiej części swego odczytu inż. Manduk przeszedł do budowy dróg w Ameryce, wyświetlając na filmie budowę dróg ziemnych, żwirowych i betonowych. Zastosowanie maszyn do budowy dróg pozwalają na szybkie i tanie ich wykonanie. Na specjalną uwagę zasługują równacze nawierzchni dróg ziemnych i mechanizacja budowy dróg betonowych.

Dnia 18 b. m. w Stowarzyszeni Techników prof. Lalewicz wygłosił referat p. t.: „O konkursie na plac Saski”.

Z decyzją umieszczenia pomnika Księcia Józefa Poniatowskiego na Placu Saskim został przesadzony los Soboru, usunięcie którego stawia nas przed koniecznością przebudowy Placu Saskiego. Warunki konkursu na projekt regulacji Placu nie przesądzały wykorzystania go, dając autorom jaknajwiększą swobodę rozwiązania. Myślą przewodnią nadania placu odpowiedniego charakteru by był on wyrazem chwały narodu z uzyskanej niepodległości, czci tym, którzy się przyczynili do jej odzyskania, nie zaś wieńcem pogrzebowym ku czci poległych. Sposób rozwiązania w zgłoszonych pracach był ogromnie różnorodny: były projekty stworzenia ogromnego basenu, cementarzyska, figurowały na nim drapacze nieba i t. d. Jedną z trudności było rozwiązanie szczegółu przy zgięciu ul. Królewskiej. To też większość projektów oddziela otaczające ulice od samego Placu przez dobudowanie pawilonów bocznych do gmachów Sztabu Generalnego. Często spotyka się myśl obniżenia poziomu Placu celem uwypuklenia wartości artystycznych Sztabu Generalnego i pomnika ks. Józefa. Pierwszą nagrodę otrzymał projekt arch. Jawornickiego i Sachsego, drugą — prof. Sosnkowskiego trzecią — prof. Norwertha. Punktem wyjścia Sądu Konkursowego przy ocenie projektów było nawiązanie przyszłego wyglądu placu do dawniejszych jego tradycji i motywów.

W dyskusji zabrał głos inż. Pawłowski. W swem przemówieniu zaznaczył, że jest przeciwnikiem uszczuplania wymiarów Placu i obniżeniu poziomu, gdyż piękno Placu polega na perspektywie.

ZE STOWARZYSZENIA TECHNIKÓW NA POMORZE.

W dniu 23 stycznia 1927 r. w kolaku Strzelnica w Toruniu odbyło się roczne walne zebranie Stowarzyszenia Techników na Pomorzu. Pierwszy termin walnego zebrania był 9.I 1927 r. Walne zebranie nie odbyło się z powodu nikłej ilości członków. W drugim terminie dnia 23.I 1927 r. było obecnych 16 członków i 1 gość. Przewodniczył inż. Rosochowicz. Odczytano sprawozdanie za rok 1926 i na wniosek Komisji Rewizyjnej uchwalono ustępującemu Zarządowi absolutorjum z uznaniem za owocną pracę. Następni przez aklamację wybrano na r. b. dotychczasowy Zarząd w składzie:

Prezes — kol. Piotr Cywiński.

Zastępca — kol. Różański

Sekretarz — kol. Sylwester Schneider.

Skarbnik, biblj. i gospodarz — kol. Piotr Lewandowski.

Ławnicy — kol. kol. Smolny i Drecki.

Korespondent — kol. Matusiński.

Uchwalono budżet na r. 1927 w wysokości 732 zł., przy wysokości składek dla członków miejscowych zł. 2, a zamiejscowych zł. 1 miesięcznie.

POSZUKUJĄ PRACY:

- 23—Technik-mechanik z długoletnią praktyką warsztatową; gruntownie zna się na naprawie: parowozów, maszyn i kotłów parostatków i maszyn tartacznych. Obeznany z nowoczesną gospodarką parową tak teoretycznie jak i praktycznie, ostatnio mechanik nowoczesnej fabryki cementu — zmieni posadę.
- 25—Inżynier-mechanik z 15-letnią praktyką biurową i warsztatową na stanowiskach samodzielnych przyjmie odpowiednie zajęcie od zaraz.
- 27—Dyplomowany-Inżynier elektrotechnik i autoryzowany inżynier cywilny elektrotechniki, długoletni kierownik ruchu mech. i elektr. kopalń i dużych zakładów przemysłowych poszukuje samodzielnego kierowniczego stanowiska.
- 29—Inżynier-zełbetnik, studja niemieckie, zdolny, 15-lat praktyki — przyjmie posadę kierownika robót lub konstruktora statyka.
- 31—Inżynier-Technolog, mechanik z 18-letnią praktyką warsztatową i budowlaną. Gruntowna znajomość parostatków, parowozów, pogiebiarek, motorów Diesla, parowych i żelazo-betonu. Znajomość języków obcych.

ZE STOWARZYSZENIA INŻYNIERÓW I ARCHITEKTÓW w Poznaniu.

W dniu 3 grudnia 1926 r. odbyło się miesięczne zebranie Stowarzyszenia, poświęcone sprawom Związku Polskich Zrz. Technicznych, na którym uchwalono proponowane zmiany Statutu w myśl okólnika 16.

Następnie miał miejsce odczyt inż. Z. Hetpera: „Budowa materji w świetle najnowszej nauki”. Prelegent przedstawił zwięzłe historję teorii atomistycznej i wyniki epokowych doświadczeń naukowych, ustalających najnowszą teorię budowy atomów. Inż. Hetper podkreślił zasługi naukowe naszych genialnych rodaków: M. Skłodowskiej-Curie i M. Smoluchowskiego, omówił słynne eksperymenty Ruthforda rozpadu pierwiastków chemicznych, wyjaśnił układ periodyczny pierwiastków chemicznych Moseley'a, oraz budowy atomu Bohra, nawiązując do ciekawej teorii kwantów. Posiedzenie zakończono dyskusją na temat odczytu.

! Tylko dla znawców !

WÓDKI,

LIKIERY,

WINA OWOCOWE

i MIODY

Sp. Akc. Rektyfikacja Warszawska

**do nabycia w pierwszorzędnym handlach
i restauracjach.**

NA CO POTRZEBNA „ADREMA“?

„Adrema“ potrzebna na to, aby osiągnąć znaczne oszczędności na kosztach handlowych drogą zastąpienia kosztownej pracy ludzkiej przez 40-krotnie tańszą pracę maszynową.

KOMU POTRZEBNA „ADREMA“?

„Adrema“ potrzebna wszelkim firmom i instytucjom, które muszą adresować większe ilości listów do stałej klienteli, sporządzać listy płacy, czy też inne listy lub wykazy z powtarzającymi się nazwiskami.

KTO JUŻ POSIADA „ADREMA“?

„Adremę“ posiadają liczne banki, fabryki, firmy handlowe i przemysłowe, związki, stowarzyszenia, urzędy municypalne, instytucje społeczne i użyteczności publicznej, wydawnictwa, księgarnie i t. p.

**Przeszło 250.000 maszyn w użytku
w całej Europie.**

GENERALNE PRZEDSTAWICIELSTWO NA POLSKĘ

„A D R E M A”

WŁAŚC. JANUSZ WOYCIECHOWSKI

Warszawa, ul. Niecała L. 8. Tel. 215-10.